

03 Innsamling:
Er det greit å spørre
folk om arv?

08 Jobbmarkedet:
300 søkte,
Narve fikk napp

16 Sult-krisen:
Hvorfor reagerer
verden så tregt?

Bispe-
kandidaten
som liker pønk
Side 36

BISTANDSAKTUELT

NR 2 – MARS 2017 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Illustrasjon: Pål Dybwik

Skyhøye lederlønninger

Flere ledere i norskstøttede internasjonale organisasjoner har lønnspakker på tre til fem millioner kroner. I en helseorganisasjon tjener 25 ledere fra rundt én million kroner og oppover. Norad er bekymret.
Side 16

B-POSTABONNEMENT

tema:
8 sider

Vår tids slaveri
Side 20

2 **Aktuelt**

Aktuelt

Både hammer og sag er gode verktøy, men hammersagen er ikke det.»

Norad-direktør Jon Lomøy om betydningen av å tilpasse virkemidler til oppgavene man står foran.

Høy lønn og norsk støtte

Leder

Er det rimelig at sjefene i ideelle organisasjoner opererer med et svært høyt lønnsnivå? Trenger de da statsstøtte fra Norge?

Bistandens eget fagdirektorat Norad gransker nå lønnsnivået i internasjonale organisasjoner som etaten selv støtter. Direktoratet vurderer å ta saken opp med andre giverland. Målet er å få på plass en felles holdning.

Det er på høy tid, ser det ut til. I flere internasjonale organisasjoner, som Bistandsaktuelt har sett nærmere på, har toppsjefene to og tre ganger så høy lønn som statsministeren i Norge. I International Planned Parenthood Federation, en organisasjon som arbeider med å fremme seksuell og reproduktiv helse i utviklingsland, har toppsjefen lønn og godtgjørelser på 3,1 millioner kroner. I tillegg har 24 andre i sjefssjiktet lønninger på én million kroner eller mer. Norge er en viktig giver og har støttet den høytlønnede organisasjonen med 160 millioner kroner siden 2013.

Organisasjonen selv viser til ansvaret som ligger til tiltingene, samt kostnadsnivået i London og andre storbyer der organisasjonen har kontorer. Man ønsker også å ha et konkurransedyktig lønnsnivå for å tiltrekke seg de beste lederne på et viktig fagområde.

Ingen bør være i tvil om at nettverket denne organisasjonen representerer utfører et viktig arbeid, blant annet med informasjon om prevensjon. Man må likevel spørre seg om ikke de høye totale lønnskostnadene tar en urimelig høy del av budsjettet – og går på bekostning av tiltak til beste for målgruppen; mennesker i utviklingsland.

Et vanlig argument er at høy lønn gir mulighet for å rekruttere de dyktigste lederne. For en ideell organisasjon må det også være viktig å ha engasjerte ledere, folk som brenner for saken og gjør jobben. Det er også viktig å ha en viss utskifting med sikte på å få inn folk med nye ideer. Et arbeidsmiljø preget av svært høy lønn og mange frynsegoder vil også kunne gi feil fokus, og hindre en naturlig turnover av ledere.

Norge støtter internasjonale organisasjoner med om lag 500 millioner kroner årlig. De norske pengene blir ofte gitt som såkalt kjernestøtte, det vil si midler som mottakerorganisasjonen kan prioritere fritt til det den måtte ønske. I tilfeller som med organisasjonen IPPF vil det ikke være urimelig om Norge stiller strengere krav til disse pengene. En øremerking mot konkrete prosjekter i felt kan være én vei å gå.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Ildsjet for testamentariske gaver:

– Alle bør

Runar Døvings testament har et uvanlig innhold, til Norge å være. To ideelle organisasjoner skal få 100 000 kroner hver. Bare 0,4 prosent av nordmenn som skriver testament, gir til gode formål.

Av Anne Håskoll-Haugen

Professoren i sosialantropologi reiser seg fra kontorstolen, trekker ut en rød nål fra oppslagstavlen og klasker et hvitt A4-ark i bordet. I oktober i fjor, rett etter han fylte 54, satte han signaturen sitt på dette papiret, testamentet som fastslår hvordan formuen skal fordeles etter hans død. Blant annet hvor mye barna skal arve.

– Det blir noen færre sydenturer på hver av dem, eller litt mer i huslån. Det kommer jo an på når jeg dør, men det tåler de nok, sier Døving som til daglig underviser ved Høyskolen Kristiania i Oslo.

Han sier det føles bra å vite at han kan bidra selv etter sin død. Antropologen valgte Amnesty og Redd Barna. Amnesty har han vært medlem av siden han var 18 år. Han synes kampen mot tortur er noe av det aller viktigste organisasjonene holder på med. Pengene til Redd Barna er en practical joke – hvorfor skal du få vite om litt.

Er arv til gode formål et tabu?

– Jeg mener alle nordmenn, i hvert fall de med eiendom, burde testamentere til gode formål. Men det er nesten ingen som snakker om dette, og svært få som skriver testament i Norge, sier professoren.

Selv hadde han heller ikke tenkt så mye på det, men etter et studieopphold i USA ble han inspirert. Der opplevde han en helt annen kultur for å snakke om arv. Folk var stolte av at de hadde planlagt å gi til et godt formål.

– I USA har hver eneste bank en plakett. Du kan adoptere en motorvei, og det er vanlig at dødsannon-

sene har med en setning om hva den avdøde har donert til, sier han.

Døving vil ha den samme kulturen til Norge, og nå tar han opp temaet i alle mulig sammenhenger. Gjerne i vennemiddager også. Han tror han har klart å overbevise noen av dem.

Svik mot familien

Merknad til leseren: Det har vært vanskelig å finne noen som vil fortelle at de har testamentert penger til et godt formål til denne saken. Det har i det hele tatt vært vanskelig å finne noen som har testamentert til et godt formål, ja, til og med var det vanskelig å finne noen som overhodet har skrevet et testament.

Døving er heller ingen hvem som helst i denne sammenhengen. Han er en virkelig ildsjel for at flere nordmenn skal gi når vår tid på jorden er forbi. I tillegg er han det nærmeste Norge kommer en ekspert på temaet. Han har forsket på arv i flere år, og nå står han også bak en rykende fersk undersøkelse om nordmenns holdninger til å testamentere til organisasjoner.

Noen lignende undersøkelse er aldri gjennomført her til lands. Over 2000 mennesker er spurt. Resultatene viser at det er sensitivt å snakke om arv i Norge. Organdonasjon synes de spurte er et lettere tema å snakke om, mens sex er vanskeligere, ifølge undersøkelsen.

Bondesamfunnets ideer

– Norge er et samfunn hvor vi oppfatter at arven vår tilhører familien. Det henger igjen etter bondesamfunnet; du skal overlevere gården til neste generasjon i bedre stand enn du fikk den. Å gi vekk arven til vilt fremmede oppfattes som et slags svik mot familien.

– *Hvordan reagerte din familie på at du ville gi bort 200 000 kroner?*

– Det finnes ingen lov som sier at du behøver å informere familien om hva du vil donere vekk. Men jeg valgte å være åpen om det. Barna er

Etter at arveavgiften forsvant, er ulikhetene i Norge forsterket. Da er det opp til oss å fordele noe av det vi har, til samfunnets beste.»

■ OLJEFONDET

Solgte seg ut av gruveindustri

Oljefondet trakk seg i fjor ut av ti selskaper innen metallutvinning og gruvedrift, går det fram av en rapport fra Norges Bank Investment Management. Årsaken er blant annet risiko for korrupsjon, dårlige arbeidsforhold og negativt påvirkning på miljøet. Ytterligere ni bedrifter er satt på overvåking.

■ USA

94

milliarder kroner er summen president Donald Trump forslår å kutte i budsjettposten som omfatter USAs utenrikstjeneste og bistand. To tredeler av denne potten går i dag til bistandsformål.

gi arv til gode formål

– Det blir noen færre sydenturer på hver av barna, eller litt mer i huslån. Men det tåler de nok, sier professor Runa Døving om sitt eget testament. Han ivrer for testamentariske gaver til ideelle formål.

Foto: Anne Håskoll-Haugen

tenåringer, og de syntes nok det var mye penger ved første øyekast. Men da de skjønnte hvor heldige vi er som eier en stor leilighet, og hvor mye den er verdt, protesterte de ikke. Nå synes de ideen er god.

All verdens unnskyldninger

Antropologen gir også en annen forklaring på at få nordmenn gir; det er at vi har en sterk stat. Nordmenn er vant til at det er staten som tar seg av velferd og tjenester. Hele konseptet med veldedighet er upopulært, spesielt på venstresiden i norsk politikk; for når hjelpen ikke er organisert av

staten, blir det opp til rike menneskers tilfeldige innfall hvem som skal få og hvem som ikke får.

Men Døving mener «det norske sosialdemokratiet» vil bli enda bedre hvis vi også adopterer den amerikanske veldedighets-tradisjonen.

– Vi har en ideologi om at det er små forskjeller i Norge, men tallene viser noe annet. Arv er den desidert største grunnen til at forskjellene vokser. Etter at arveavgiften nå har blitt borte (fra og med 2014, red. ann.), blir denne effekten forsterket. Da er det opp til oss å fordele noe av det vi har, til samfunnets beste.

60 milliarder kroner

60 milliarder kroner overføres hvert år til neste generasjon nordmenn i privat arv. Arv fra selskaper og stiftelser kommer i tillegg. Døving mener folk finner på alle mulig grunner for hvorfor man ikke skal gi; at pengene vil forsvinne i korrupsjon, eller i organisasjonenes administrative sluk. Men det bekymrer ikke Døving.

– «Administrasjon» har blitt det styggeste ordet som finnes her i Norge, spesielt i bistandsbransjen. Det virker som folk mener at alt skal gå rett til formålet. Men organisasjonene må selvfølgelig bruke penger for å

sikre at hjelpen blir gitt på forsvarlig måte. Derfor har jeg øremerket min gave til administrasjon.

– Lønn til bistandsarbeidere altså?
– Ja!

En aller siste «practical joke»

– Og de pengene du testamenterer til Redd Barna?

– Redd Barna får 100 000 av meg, fordi de har bestemt seg for aldri å spørre giverne sine om arv. Jeg har øremerket pengene til deres arbeid for testamentariske gaver, jeg syntes det var morsomt, en aller siste practical joke! ■

4 Aktuelt

Mens Sverige kjører kampanje:

De norske tør ikke spørre om arv

Mens svensker og briter driver aktiv markedsføring for testament-gaver, er norske organisasjoner tilbakeholdne. Likevel testamenterer nordmenn årlig 450 millioner kroner til gode formål. Med ny arvelov kan det bli mer. **Av Anne Håskoll-Haugen**

«**V**i skal få mennesker til å tenke på noe de helst ikke vil – sin egen død. Så skal vi få dem til å gjøre noe som kan virke komplisert – skrive testament. Dette skal vi få dem til å gjøre selv om de ikke føler at det haster (...). Som om ikke det var nok, så skal vi få dem til å donere penger uten at de selv vil få oppleve effekten eller nødvendigvis takknemligheten for donasjonen når den kommer».

Ordene tilhører Martina Hallin, leder for Goda Testamentet i Sverige. Rundt 40 frivillige organisasjoner har gått sammen i dette prosjektet. De jobber aktivt for at flere svensker skal testamenterer mer penger til gode formål.

«Å fryse deg selv ned er ikke den

eneste måten å leve evig...» lyder punchline i en nasjonal reklamekampanje lansert i Storbritannia. Her har 160 av de mest populære organisasjonene gått sammen.

De er med i Remember a charity, som jobber for at det skal bli helt vanlig for alle briter å testamenterer noe av det de eier til gode formål. Akkurat som i Goda Testamentet, forsøker kampanjen ikke å få deg til å gi til en spesiell organisasjon. Britiske myndigheter støtter initiativet. Rundt 17 prosent av den britiske befolkningen sier de har satt av penger til en god sak i sitt testament.

De norske vegrer seg

Norske organisasjoner er ikke like modige til å spørre givene om arvesølv.

– Vi har trykket opp en brosjyre om testamentariske gaver, men den blir liggende på lageret, ingen tør å dele den ut, forteller markedsansvarlig i en norsk organisasjon, som ikke ønsker å stå frem med navn.

Jon Wang er den eneste i norsk bistandsbransje som jobber heltid for å få inn flere testamentariske gaver:

– Det er et enormt potensial, men norske organisasjoner er forsiktige, de fleste gjør ingenting ut over å ha informasjon tilgjengelig på nett og trykke opp noen brosjyrer. Det oppfattes som tabu å snakke om, sier Wang, som jobber i Unicef Norge.

Det finnes ingen ordning som Goda Testamentet eller Remember a Charity i Norge.

Baluba i pressen

Sommeren 2016 ble det tydelig hvor sensitivt det kan være å be om den aller siste gaven. Som første organisasjon gjennomførte Unicef en ringekampanje til noen av sine faste givere for å informere om muligheten for å

Jon Wang, medarbeider i Unicef Norge.

Foto: Unicef

testamenterer penger til organisasjonene.

Det ble et voldsomt presse-baluba. NRK mente Unicef presset gamle mennesker til å gi fra seg penger. Den negative pressdekningen skremte livet av de andre organisasjonene, som allerede var nervøse for å prøve seg på lignende kampanjer.

Wang mener presseoppslagene var ensidige og ikke samsvarte med virkeligheten.

– Det er alltid mulig å finne en arving som er misfornøyd med at en slektning har gitt penger til et godt

formål. Men den avdødes ønske må respekteres. Vi forsøker ikke å presse noen til å gi bort formuen sin, sier Wang.

Ingen organisasjoner spør givene direkte om arv. Alt vi spurte om, var om de kunne tenke seg å få en informasjonsbrosjyre i posten. Det kom ikke frem i pressen, sier han.

Vil ikke gi dødsangst

Hallin fra Goda Testamentet synes ikke det er så rart at organisasjonene kvier seg.

– De som samler inn penger forsøker jo å skape en warm glowing feeling og giverglede. Da vil vi ikke snakke om noe som vekker dødsangsten til folk, sier hun.

Likevel mener hun at norske organisasjoner må snu opp ned på tankegangen sin:

– Dette handler ikke om å tigge folk om penger, tvert imot. Det er veldig mange som ønsker å gi bort en del av formuen sin, det gir dem stor glede å sette av penger til en sak de bren-

Testamentariske gaver

■ Testamentet må være skriftlig og signert av vitner. Tillitsvalgte og ansatte på et visst nivå i organisasjonen kan ikke være vitner på testamenter til fordel for organisasjonen.

■ Gaven er unntatt arveavgift, og hele beløpet går derfor til organisasjonen. Det er ikke pålagt å bruke advokat.

■ Dersom du har ektefelle og barn er det begrensninger på hvor mye du kan gi til en organisasjon. Hvis du er ugift og barnløs, står du fritt til å velge hvem som skal få hva.

■ Mange organisasjoner tilbyr gratis hjelp til å skrive testament hvis du ønsker å donere til dem.

■ En ny arvelov er underveis, og kan endre noen av disse opplysningene.

«Mange ønsker jo å gi bort en del av formuen sin. Da bør organisasjonene tilby informasjon om hvordan de kan gjøre det»

Martina Hallin, leder i Goda Testamentet

«Å fryse deg selv ned er ikke den eneste måten å leve evig...» lyder punchline i en stor britisk reklamekampanje. Her har 160 organisasjoner gått sammen.

ner for. Da trenger de informasjon om hvordan de kan gjøre det, og det kan vi tilby dem.

Hun mener at å skrive testamentet ofte oppleves som vanskelig. Organisasjonene kan bistå med dokumentmaler, juridisk forståelse og rådgivning. Det handler ikke om å overtale noen, men å gi en hjelp til de som allerede har gått med tanken om å gi. Med dette som utgangspunkt, blir det lettere å snakke om.

Hennes erfaring er dessuten at de fleste ikke synes det er så vanskelig å snakke om testament, og at organisasjonene overdriver hvor tabu dette er. Mye oftere er det familiemedlemmer som ikke liker det, og så går de til media.

Derfor er det også vanskelig å få frem de gode historiene. Mange kvier seg for å fortelle at de har testamentert, i frykt for negative reaksjoner fra familien, forteller Hallin. Dette er også erfaringen Wang har. Og uten historiene, blir det liten bevissthet rundt muligheten til å gi, mener de.

Store summer i sikte?

I Sverige utgjør testamentariske gaver mellom 13-20 prosent av innsamlingsmarkedet, i Norge vesentlig mindre. Norge skiller seg også ut ved at svært få har skrevet testament, rundt ti prosent, mot over 20 i Sverige.

– I Norge har mange stor tillit til arveloven, og overlater derfor arveoppgjør til staten og barna. I tillegg er andelen av arven som er forbeholdt arvingene stor. Det gir mindre rom for å gi til organisasjoner, forklarer Wang.

Men den nye arveloven som skal komme i år kan være gode nyheter for organisasjonene. Målet er å gjøre det lettere å skrive testament, og dermed vil kanskje også flere sette seg ned å faktisk lage et. Pliktdelsarven til nærmeste familie er foreslått nedjustert, fra 2/3 til 50 prosent. Men samtidig øker taket på hvor mye penger du må gi. I små dødsbo kan det blir mindre, i dødsbo med mye formue kan det bli mer.

Men det er lite kunnskap om hvor-

8. mars hadde Unicef denne annonsen i flere norske dagsaviser.

Fortsett kvinnekampen i testamentet ditt.

I 40 år har 8. mars vært FN's internasjonale kvinnedag. Like lenge har sterke, kloke kvinner slåss for et stadig mer likestilt samfunn her hjemme. Samtidig har kampen mot diskriminering så vidt begynt andre steder i verden. En svært viktig faktor for å lykkes, er at alle barn får skikkelig skolegang. Kampen for jenters rett til utdanning er derfor en av våre viktigste satsningsområder. Ved å sette av en liten gave til UNICEF i testamentet ditt, bidrar du til at kampen for jenters rettigheter fortsetter også etter at du er gått bort. Les mer på unicef.no/arv eller ring Jon Wang i UNICEF på 24 14 51 00.

unicef
for hvert barn

dan denne type innsamling kan gjøres i Norge, ifølge Wang. Og så lenge ingen av organisasjonene tør å snakke om muligheten til å gi, vil det ikke bli store endringer.

Svært viktig inntektskilde

Det er synd, mener Wang, for testamentariske gaver blir bare slått av fadderskap når det gjelder inntekter til veldedige formål på verdensbasis.

Og arv er som oftest helt frie midler som organisasjonene kan bruke slik de mener er best.

Og Unicefs representant er optimistisk;

– Vi vet at eldrebølgen kommer, og mange av organisasjonene har en aldrende medlemsmasse. I tillegg er det stor vekst i eiendomsmarkedet, det er her de store verdiene genereres for mange privatpersoner, sier han. ■

6 **Aktuelt**

Åtte typer bistand i en

FN har et mål om at alle land skal gi 0,7 prosent av sin verdiskaping til internasjonal bistand. Samtidig konkurrerer giverlandene seg imellom om å forstå som mest mulig utviklingsvennlig. Men hva kan de egentlig rapportere som «bistand»?

Av **Gunnar Zachrisen**

For at OECDs utviklingskomité skal kunne godkjenne en utgift som ODA-bistand er det to hovedkriterier: Økonomisk utvikling og velferd i utviklingsland må være hovedmålet. I tillegg må hjelpen være gitt av et offentlig organ i giverlandet.

Dette høres i utgangspunktet enkelt ut, men i virkeligheten befinner en rekke typer bistand seg i en gråsoner mellom hva som kan og ikke kan godkjennes. Tilsvarende vil også gjelde for hvilke organisasjoner som har OECDs godkjent-stempel.

Her er åtte typer bistand som har skapt diskusjoner i giverland imellom:

1 Militær hjelp: Hovedregelen er at militært utstyr, militær opplæring og militære tjenester ikke kan rapporteres som bistand. Det understrekes også fra OECD/DAC at bistand ikke skal brukes som et

verktøy for å fremme giverens egne sikkerhetsinteresser. Fra og med 2016 har det kommet nye regler som tydeliggjør når tilleggskostnader for bruk av militære styrker til å levere humanitær bistand godtas. Eksempler er når militær assistanse er absolutt eneste og siste mulighet for å levere nødhjelp. Det kan også rapporteres som bistand når militært personell i mottakerlandet læres opp, helst av sivile, til å utøve enkelte utviklingstjenester til fordel for sivilbefolkningen. Eksempler på dette er å hindre

«Økonomisk utvikling og velferd i utviklingsland må være hovedmålet. I tillegg må hjelpen være gitt av et offentlig organ i giverlandet.»»

vold og overgrep mot kvinner, styrke humanitær beredskap og anti-korrupsjon. Forutsetningen er imidlertid at arbeidet skjer under sivil kontroll, med et klart utviklingsformål og at målgruppen er sivile.

2 Fredsbevarende virksomhet: Ordinær fredsbevaring utført av militære styrker kan ikke rapporteres som bistand. Heller ikke deltakelse i ordinære FN-styrker. Derimot kan noen utgifter innenfor FN-administrerte og -godkjente fredsoperasjoner godtas, blant annet: menneskerettighetstiltak, valgobservasjon, rehabilitering av demobiliserte soldater og nasjonal infrastruktur, oppfølging og kursing av administrativt personell, slik som toll- og polititjenestemenn, rådgivning om økonomisk stabilisering, repatriering og demobilisering av soldater, innlevering av våpen og minerydding.

3 Anti-terror: Aktiviteter relatert til å bekjempe terrorisme med våpen godtas ikke som bistand, siden de i hovedsak er rettet mot følte trusler mot giveren, vel så mye som mot mottakerlandene. Fra og med 2016 er det imidlertid en åpning for å støtte aktiviteter i utviklingsland for å forebygge og hindre voldelig ekstremisme. Forutsetningen er imidlertid at dette styres av mot-

takerlandet og at det primære formål er utvikling.

4 Sivilt politiarbeid: Utgifter til opplæring av politi kan godtas som bistand, bortsett fra når opplæringen relaterer seg til paramilitære funksjoner slik som anti-opprørsarbeid eller etterretningsvirksomhet knyttet til politiske aktiviteter.

5 Sosiale og kulturelle programmer: Akkurat som for politiarbeid er det trukket et skille mellom å bygge utviklingslandenes kapasitet (godkjennes som bistand) og tiltak av engangskaraktér (godkjennes ikke). Å støtte opp om museer, biblioteker, kunst- og musikk-skoler og tilrettelegging av lokaler og bygg for utøve idrett godtas som bistand. Derimot vil det å sponse konsertturneer eller idrettsutøvers reiseutgifter ikke godtas.

6 Hjelp til flyktninger: Per i dag er det store ulikheter i måten giverlandene rapporterer på. Derfor er det fortsatt behov for avklaringer i regelverket. En arbeidsgruppe i OECD er i ferd med å slutføre sitt arbeid.

Hjelp til flyktninger (asylsøkere) fra utviklingsland som ankommer giverland er godkjent som bistand så lenge det er begrenset til de første 12

Norske politifolk, finansiert av norsk bistand, lærer politimenn og politirekutter grunnleggende førstehjelp i Afghanistan i 2011. OECDs regelverk presiserer at opplæringen må ha et sivil formål. Foto: Ken Opprann

gråsoner

Aha-vokalist Morten Harket synger under konserten «Fotball for Afrika» i Dakar i 2016. OECDs regelverk fastslår at å støtte opp om kulturinstitusjoner i partnerland er godkjent. Å sponse konsertturneer er det ikke.

Foto: Bjørn Sigurdson / NTB Scanpix

månedene, ifølge dagens regler. Dette vil omfatte transport av flyktningen til vertslandet, samt midlertidige oppholdsutgifter som mat, husly og opplæring. Tiltak for å integrere en flyktning i vertslandets arbeidsliv vil ikke godtas.

Alle kostnader relatert til eventuell frivillig tilbakesending av flyktninger/ asylsøkere til hjemlandet godkjennes også. Tvangsmessig tilbakesending anses ikke å ha en utviklingseffekt, og godtas derfor ikke. Hjelp til flyktninger som er i utviklingsland godtas som bistand.

7 Lån: For at lån skal kunne telle som bistand må de, som annen bistand, ha et klart utviklingsformål. Det må dessuten gis på vilkår som er bedre enn markedsrente. Støtten måtte tidligere ha et gaveelement på minst 25 prosent (beregnet mot et referanserentenivå på 10 prosent). I 2014 ble kriteriene for godkjenning av lån som bistand strammet inn. Nå ble det enighet om rammer gradert etter mottakerlandets utviklingsnivå. Både gaveelement-kravet og referansenivået for markedsrente ble skjerpet. Lånebistand til de aller fattigste utviklingslandene må heretter ha et gaveelement på minst 45 prosent, målt opp mot et referanse-entenivå på 9 prosent.

8 Privat sektor-støtte: I 2016 ble medlemslandene i OECD/DAC enige om prinsipper for å rapportere inn ulike typer offentlig støtte som tilgodeser privat sektor som bistand. Målet var å oppmuntre til at bistand brukes for å mobilisere nye friske midler til næringsutvikling i utviklingsland. Samtidig ble det fastslått at nye rapporteringsmetoder ikke skulle forårsake «markedsforstyrrelser» og at det skulle skilles mellom ODA-bistand og kommersielt motiverte kapitalstrømmer.

Bare teknikaliteter gjensto, men det var før sentrale aktører i internasjonal handel og prosjektfinansiering skulle ha et ord med i laget, skriver bladet Development Today. Prosessen bremses nå av en uenighet mellom giverlandenes eksportkreditinstitusjoner og bistandsfinansierte statlige investeringsfond (som Norfund, Swedfund, m.fl.). Kilder sier til Bistandsaktuelt at et norsk forslag til løsning for tiden står sentralt i diskusjonen.

PS! I denne artikkelen er begrepet «bistand» brukt som synonym for ODA – Official Development Assistance. ■

Utgiftene til hjemlige asylmottak har i enkeltår utgjort omlag 10 prosent av det norske bistandsbudsjettet. I fjor var det trolig enda mer. Bildet er fra Norsk Folkehjelps mottak på Torshov i Oslo.

Foto: Gorm Kallestad / NTB Scanpix

Tøffe diskusjoner, tett på enighet

Hva bør kunne rapporteres inn som bistand? De siste tre årene har giverland hatt tøffe diskusjoner i Paris, om blant annet flyktningmottak, militære utgifter og investeringer i næringsutvikling.

Av Gunnar Zachrisen

KRITIKERE HAR FRYKTET en utvanning av OECD-landenes bistandsbegrep, men sluttresultatet ser ut til å bli en styrking av tidligere hovedprinsipper heller enn en liberalisering, sier kilder til Bistandsaktuelt. På ett punkt; støtte til privat sektor, er det ennå ikke enighet.

Diskusjonene om en revisjon av regelverket i OECDs utviklingskomité skjøt fart høsten 2015. Det var etter at flere europeiske land, inkludert Norge, opplevde en kraftig økning i antallet asylsøkere. Innenlandske utgifter til flyktningmottakene tok store jafs av bistandsbudsjettene i flere land. Sverige var ett eksempel der de innenlandske flyktningkostnadene for 2015 utgjorde nesten 20 prosent av det totale bistandsbudsjettet.

De siste årene har flere giverland samtidig bebudet en kursjustering i sin bistand, i retning konfliktland og sårbare stater. Dette er til dels land hvor giverlandenes egne militære styrker har oppgaver. I sårbare stater har også anti-terror og migrasjonsdempende tiltak stått høyt på dagsorden.

I OECD kreves det enighet giverlandene imellom for å få vedtak om endringer i regelverket. Konsensuskravet har begrenset handlingsrommet i endringsprosessen, og gjort at mye av arbeidet er blitt overlatt til medlemslandenes fagfolk. Det synes å ha beveget prosessen i retning av status quo.

Har fryktet en utvanning

I Norge har Venstre og KrF vært bekymret for en mulig «utvanning» av bistandsdefinisjonen. De to mellompartiene har fryktet at en liberalisering av OECDs regelverk ville kunne gi mindre penger til internasjonal bekjempelse av fattigdom.

V og KrF fikk også med seg flertallet i utenrikskomiteen, alle unntatt medlemmene av Høyre og Fremskrittspartiet, i en bekymringsmerknad i innstillingen til 2016-budsjettet:

«Komiteens flertall, (...), forutsetter at regjeringen følger opp en sterk norsk tradisjon om å gå imot utvanning og liberalisering av hva OECD skal godta bokført som offentlig utviklingshjelp (ODA).»

Børge Brende, utenriksminister.

Grande ville ha svar

I februar i år fulgte Venstreleder Trine Skei Grande opp saken i Stortingets spørretime, der hun etterlyste svar fra utenriksministeren på regjeringens oppfølging av stortingsflertallets vedtak.

Børge Brende svarte med beroligende formuleringer om «å sikre at ODA bevarer sin integritet som redskap for fattigdomsbekjempelse». Han forsikret om at verken formål eller overordnede prinsipper skal endres som følge av det nye regelverket.

I sitt svar til Venstre-lederen understreker Brende at Norge i forhandlingene har stått for en svært restriktiv holdning til at ODA-midler kanaliseres via militære kanaler. Derimot signaliserer han at Norge ønsker en viss oppmykning innenfor sammenhengen sikkerhet og utvikling.

– For eksempel ønsker vi at det nye regelverket åpner for å gi bistand til kvinnenettverk som vil forebygge at barn radikaliseres, og for at tiltak til utdanning og jobbskaping kan inngå i mer helhetlige tiltakspakker mot ekstremisme. Dette er det enighet om i DAC, skriver utenriksministeren i sitt svar. ■

Trine Skei Grande, Venstre-leder.

Gjør som 2100 andre utviklingsinteresserte

Prøv vårt NYHETS BREV per e-post: jasp@norad.no

BISTANDSAKTUELT

8 **Aktuelt**

Kamp om bistandsjobbene:

Han ble valgt blant 300 søkere

Rundt 300 søkte da Norad utlyste en stilling som saksbehandler nylig. 35 år gamle Narve Rotwitt ble den utvalgte.

Følg interessen din. Vær fleksibel og villig til å ta ubekvemme jobber. Og bruk tid på søknad og intervjuforberedelser, er hans tips til unge jobbsøkere.

Fjerde etasje i Norads lokaler i Bygdøy Allé 2: I et hjørnekontor har 35 år gamle Narve Rotwitt begynt å finne seg til rette. Foreløpig er det ingen familiebilder på veggen, ikke en eneste etnisk trefigur fra et eksotisk land eller andre personlige eiendeler å se. Men så har han da også akkurat flyttet inn.

«Messias»

Da Norad i fjor høst utlyste en rådgiverstilling i avdeling for sivilt samarbeid, var det uvanlig mange søkere.

Selv til Norad å være. Om lag 300 håpefulle, mange av dem med både erfaring og utdanning fra prestisjetunge utenlandske universiteter, søkte på jobben.

Men det var hønefossingen som trakk det lengste strået, etter to intervjurunder. I februar begynte Rotwitt i den nye jobben.

– Det går fint foreløpig i alle fall. Hyggelige kollegaer og interessante arbeidsoppgaver, sier han.

– Føler du et press siden du ble valgt ut blant 300 søkere? En kollega kalte deg på fleip «Messias» – den utvalgte?

– Nei, jeg har ikke kjent så mye på det. Jeg har jo vært innom Norad før, så det bidrar nok også til at jeg føler meg ganske trygg på jobben.

– Vær fleksibel og villig til å ta ubekvemme jobber, er ett av Narve Rotwitts råd til unge jobbsøkere.

Foto: Espen Røst

Variert bakgrunn

Til tross for at han «bare» er 35 år, har «Messias» rukket å få imponerende mye internasjonal erfaring. Først var han praktikant på den norske ambassaden i Eritreas hovedstad Asmara. Derfra bar det videre til Rwanda, der jobbet han for FNs utviklingsprogram.

Så fulgte en annen FN-jobb, denne gang i den sudanske uroprovinsen Darfur. Deretter var han en snartur innom et vikariat i Norad, etterfulgt av en jobb for FNs spesialutsending i Somalia. Da Rotwitt så kom hjem, fikk han etter kort tid jobb som politisk rådgiver i Plan. Og nå altså rådgiver i Norad. Alt dette siden han var ferdig utdannet statsviter i 2010.

– Jeg har byttet jobb veldig ofte, men det er faktisk aldri noen som har

stilt et spørsmål om hvorfor på jobbintervju. I bistandsbransjen blir det nok kanskje sett på som bra at man har variert erfaring og har jobbet en del ute, sier han.

Fulgte egne interesser

Rotwitt forteller at det er egne interesser for internasjonale spørsmål som har drevet ham. Det begynte med en særlig interesse for Somalia. Men det var vanskelig få jobb i det krigsherjede landet, få organisasjoner hadde internasjonalt ansatte på bakken på grunn av den høye risikoen det medførte.

– Men så søkte jeg og fikk en praktikantplass på den norske ambassaden i Eritrea. Det er jo i Somalias nabolag. Etter det dukket det opp

Tips til deg som vil ha jobb

Lær deg språk, jobb gjerne frivillig – og vær tålmodig. Det er noen av rådene til deg som vil jobbe med bistand og utvikling.

Bistandsaktuelt har snakket med tre erfarne rekrutterere. De vet mye om hvilke søkere som til slutt ender opp med jobbene. Og hvilke som ikke gjør det.

Alle tre understreker betydningen av språkkunnskaper: Engelsk forutsettes, kan du fransk eller arabisk i tillegg hopper du langt oppover søkerlista. De understreker også at for unge som mangler erfaring, kan frivillig innsats, både ute i verden og her hjemme, styrke CV-en betraktelig.

Kjell Arne Klinge

seniorrådgiver i Norads personalseksjon:

– Konkurransen er tøff og det kan være vrient for unge og relativt uerfarne søkere å nå opp. Men det er ikke umulig. Noen ganger ser vi spesielt etter unge mennesker og prøver å lage en utlysning som gjør det mulig å nå opp også for de uten masse erfaring.

Tips:

- Utdanning innenfor temaer Norad jobber særlig med, for eksempel energi eller utdanning, er et pluss.
- Forbered deg skikkelig på intervjuet!
- Vær tålmodig. Du får neppe drømmejobben på første forsøk. Men i stedet kan du for eksempel prøve å få en jobb som gir deg nyttig erfaring, for eksempel fra offentlig forvaltning.

Ole Petter Dahlman

HR-rådgiver Kirkens Nødhjelp: – Mange sliter med å få den viktige førsteerfaringen. Men det er mulig å få utenlandserfaring på måter som ikke krever at man er «helproff». Blant annet via Kirkens Nødhjelps ledsagerprogram og lignende pro-

grammer hos Flyktninghjelpen. Fredskorpset kan også være en mulighet.

Tips:

- Husk at bransjen ikke bare trenger samfunnsvitere! Vi har også bruk for IT-folk, regnskapsfolk, økonomer, og så videre.
- Det er kanskje lettere å få jobb i bistandsbransjen som siviløkonom enn som samfunnsviter.

Ole Petter Dahlman, Kirkens Nødhjelp.

Asier Peña Iturria

rådgiver Flyktninghjelpens beredskapsstyrke Norcap:

Beredskapsstyrken Norcap har rundt 900 personer med svært ulik kompetanse som kan sendes ut i verden på kort varsel. Som regel er det FN-organisasjoner som ber Norcap om skaffe folk.

– Vi rekrutterer nå færre med klassisk humaniora-utdannelse. Det finnes som regel en del ekspertise i de landene vi sender folk til og ofte er det ganske spesialisert teknisk kompetanse som etterspørres. Nå er det for eksempel etterspørsel etter geologer og meteorologer.

Tips:

- Norcap trenger svært variert kompetanse. Har du en faglig spesialisering og noe erfaring kan du være aktuell for Norcap. Ta gjerne kontakt.
- Det finnes også gode kurs på nettet, blant annet om grunnleggende prinsipper for humanitært arbeid, som styrker søknaden din. ■

Asier Peña Iturria, Norcap. Foto: NRC

«Blir du innkalt til intervju, MÅ du være forberedt.»»

en mulighet i Rwanda. Og så har det egentlig bare fortsatt sånn.

Samtidig som Rotwitt først og fremst har fulgt egne interesser både når det gjelder utdanning og jobbsøking, så har han også tenkt litt langsiktig.

– Jeg har vært litt strategisk i at jeg siktet meg inn mot næringsutvikling. Dette i kombinasjon med interessen og erfaringen fra flere land har nok vært en fordel når jeg har søkt jobb.

– Vær fleksibel

Rotwitt har mer eller mindre gått fra jobb til jobb etter at han var ferdigutdannet. Ifølge han selv har han flere ganger hatt flaks og vært på rett sted til rett tid. Samtidig har han, basert på sine egne erfaringer, gjort seg noen tan-

ker om hva som kan bidra til at man som jobbsøker havner øverst i bunken.

– Vær fleksibel. Kanskje må du ta en dårlig betalt jobb på et ubekjent sted for å få praksis. Jeg fikk for eksempel praktikantplass på ambassaden i Asmara som min første jobb ute. Språkkunnskaper er jo alltid en fordel, jeg tror jeg har mistet et par jobber fordi fransken min ikke er god nok, sier han.

Og han har også en særlig anbefaling, det han selv kaller en kjepphest:

– Blir du innkalt til intervju, så bruk tid på å forberede deg skikkelig! I FN-systemet bruker de en bestemt mal og du MÅ være forberedt. Det finnes nettsider som hjelper deg. Jeg har alltid brukt mye tid på å forberede meg til intervju – og det har jeg tjent på. ■

Sven Larsen og Maria Bedsvaag har begge kapret jobb i Kirkens Nødhjelp. Les mer om hvordan de og flere andre fikk seg jobb i bistandsbransjen på våre nettsider. Foto: Ken Opprann.

Får norsk bistand, det dobbelte av Erna Solberg

Ledere i flere norskstøttede internasjonale organisasjoner har lønninger på 4–5 millioner kroner. I en organisasjon for familieplanlegging tjente hele 25 ledere rundt én million kroner eller mer i 2015. Norad er bekymret for «lønnsfesten» og vurderer tiltak.

Av **Tor Aksel Bolle**

**Peter Seligmann,
Conservation
International**

**Lønn og
godtgjørelser:
4,8 mill. kr**

**Tewodros
Melesse,
International
Planned Parenthood
Foundation**

**Lønn og
godtgjørelser:
3,1 mill. kr**

**Statsminister
Erna Solberg**
Lønn: 1,55 mill. kr

Norske bistandspenger går til et stort antall internasjonale ikke-statlige organisasjoner. Om lag 80 ulike organisasjoner får Norad-støtte, mens noen også får UD-støtte. Norad-bevilgningen utgjør til sammen rundt 500 millioner kroner årlig, blant annet fra budsjettposter som er øremerket kvinnevern, arbeid og klima/skog.

Samtlige av organisasjonene er det man kaller «non-profit». I mange av organisasjonene er lønnsnivået likevel langt høyere enn det man er vant til fra «frivillig» sektor i Norge.

Har mottatt 160 mill. kr

Organisasjonen International Planned Parenthood Federation (IPPF) er en av disse, en organisasjon som har mottatt drøyt 160 millioner kroner i norsk støtte siden 2013. Den norske støtten har vært gitt som kjernestøtte. Det innebærer blant annet at Norge ikke har stilt krav om hvor mye av den norske støtten som skal brukes på administrasjon.

IPPF er en paraplyorganisasjon som har 7 regionale kontorer og et hovedkontor i London med rundt 90 ansatte. I fjor fikk IPPF 32 millioner kroner i støtte fra Norge til sitt arbeid for kvin-

ners reproduktive helse.

Toppsjefen, etiopieren Tewodros Melesse, mottok i 2015 lønn og godtgjørelser på om lag 3,1 millioner norske kroner. Det er omtrent det dobbelte av hva Norges statsminister Erna Solberg tjener. 24 andre ansatte tjente over 120 000 dollar, framgår det av IPPFs regnskap for 2015. (Ut fra gjennomsnittlig dollarkurs for dette året tilsvarer det lønninger på rundt en million kroner, eller mer.)

Kritiske konsulenter

På slutten av fjoråret gjennomførte

det svenske konsulentfirmaet Ternström Consulting en gjennomgang av IPPF på oppdrag fra Norad. I sin rapport skriver konsulentene følgende om lønnsnivået i organisasjonen:

«Evalueringsteamet fant at lønningene til IPPFs generaldirektør og toppledelse er for høye, og stiller spørsmål ved om det er rimelig at lønninger og andre ytelser er så høye. Det stilles også spørsmål ved om dette nivået faktisk er nødvendig for få tak i kompetent bemanning på toppnivå.»

Konsulentfirmaet påpeker at kost-

tjener

**Fred Krupp,
Environmental
Defense Fund**
Lønn og
godtgjørelser:
4,9 mill. kr

**Simon Cooke,
Marie Stopes
International**
Lønn og
godtgjørelser:
5,2 mill. kr

nadene ved regionalkontorene er lavere enn ved hovedkontoret i London og at det derfor trolig ville være mer kostnadseffektivt om IPPF flyttet mer av virksomheten fra hovedkontoret til regionalkontorene.

Bistandsaktuelt omtalte det høye lønnsnivået i IPPF allerede i 2013. Daværende statssekretær Arvinn Gadgil (SV) uttrykte den gang bekymring og ba den internasjonale organisasjonen om en redegjørelse. Gadgil lovet også at UD ville skaffe en oversikt over lederlønnene i organisasjonene Norge støtter. Men da Solberg-regje-

ringen overtok høsten 2013, ble dette arbeidet ikke videreført.

Høye skog-lønninger

Klima- og skoginitiativet har medført at Norge de siste årene har valgt å støtte en rekke amerikanske organisasjoner som jobber med temaet. Blant annet har Norge for perioden 2016-2020 bevilget 85 millioner kroner i støtte til den ikke-statlige organisasjonen Environmental Defense Fund (EDF).

Den norske støtten skal brukes til EDFs arbeid for å redusere avskogingen i Brasil, blant annet ved å →

– En lønn på nivå med jobben

Av Tor Aksel Bolle

Den internasjonale familieplanleggingsorganisasjonen IPPF er uenig i at lederen i organisasjonen har en for høy lønn.

«Lønnen og godtgjørelsene hans er i tråd med en London-basert jobb på dette nivået.», skriver kommunikasjonsmedarbeider Tia Jeewa i en e-post til Bistandsaktuelt.

Hun viser til at generalsekretær Tewodros Melesse har sin base i London og er ansvarlig for å lede sju kontorer verden over, inkludert en internasjonal stab på rundt 300 personer. Generalsekretærens lønnsnivå blir jevnlig sammenlignet med lignende stillinger hos konkurrenter, ifølge Jeewa. IPPFs oppfatning er at lønnen er «relativt lav i dette markedet».

Talskvinnen understreker at organisasjonen hele tiden har fokus på å være så kostnadseffektiv som mulig slik at givernes penger får størst mulig effekt. Hun viser også at til at en rekke evalueringer, inkludert en fersk Norad-gjennomgang, har konkludert med at IPPF er en solid organisasjon som leverer svært gode resultater verden over.

– Dere har 11 ledere som tjener over 1,1 millioner kroner (140 000 dollar) eller mer. Det kan virke som mye?

– Antallet som tjener over 140 000 dollar har gått ned siden 2014. Vår seniorstab er spredt globalt og deres lønninger blir vurdert avhengig av hvilket land det dreier seg om.

– Hva slags vurderinger gjør IPPF når lønn fastsettes?

– Vi er klar over at kostnader knyttet til staben er en stor utgift (...). IPPF tilbyr lønn og godtgjø-

relser som har som hensikt å tiltrekke og beholde høyt kvalifisert personell. Samtidig må ratene være bærekraftige og på et nivå som gjør at det er enkelt for oss å forsvare overfor våre givere.

**Tewodros
Melesse.**

Eksterne firmaer med god kjennskap til den ideelle sektoren evaluerer lønn og godtgjørelser på alle nivåer i IPPF, ifølge talskvinnen.

Også miljøorganisasjonen Conservation International Foundation viser til konkurransen med andre internasjonale organisasjoner.

– Som svar på dine spørsmål om lederlønninger viser vi til at informasjon om våre lønninger er åpen og offentlig tilgjengelig. Vi er svært nøye med å sørge for at de er sammenlignbare med lønningene i andre internasjonale ikke-statlige organisasjoner, skriver Jenny Parker McCloskey som er nestleder i organisasjonens medieavdeling.

Sharyn Stein, som er informasjonsmedarbeider i Environmental Defense Fund, skriver at miljøfondets lønnsfilosofi går ut på å ansette «de dyktigste medarbeiderne, betale anstendig og forvente store resultater av jobben de gjør.»

– Environmental Defense Fund er gjennomgående ranket i toppen av ulike rangeringer av ideelle organisasjoner. Vi jobber hardt for å forsikre våre medlemmer om at deres støtte blir brukt så effektivt som mulig. Du vil se at vår lønninger er på nivå med lønningene i sammenlignbare organisasjoner, skriver Stein. ■

IPPF har medlemsorganisasjoner i 170 land, som arbeider for å trygge kvinners reproduktive helse. Bildet viser helsearbeider Concilie Nibaruta ved et sykehus i Burundi som sjekker allmenntilstanden til en av de nyfødte.

Foto: Ken Opprann

12 Aktuelt

Lavere lederlønninger i Norge

Lederne for store norske hjelpeorganisasjoner har lavere lønninger og godtgjørelser enn toppsjefene i norskstøttede internasjonale organisasjoner. Det viser en gjennomgang Bistandsaktuelt har gjort av organisasjonenes regnskaper og årsrapporter.

Jan Egeland, leder av Flyktinghjelpen, hadde i 2015 en årslønn på drøyt 1,2 millioner kroner. Han var med det den best betalte av generalsekretærene i de norske bistandsorganisasjonene. Men Egeland leder også den klart største organisasjonen, «et humanitært konsern» med over 5000 ansatte internasjonalt og årlige inntekter på rundt 3 milliarder kroner.

Med slike tall for arbeidsstokk og inntekter er Flyktinghjelpen å regne som en middels stor internasjonal humanitær organisasjon. Den er betydelig større enn flere av de internasjonale organisasjonene som er omtalt her, organisasjoner som gir

lederne langt høyere lønninger enn det Egeland har.

De fleste generalsekretærene i de større norske organisasjonene har lønninger på rundt en million kroner. Pensjonsytelsene varierer imidlertid en hel del. Noen har avsetninger til pensjon på 100 000 - 200 000 kroner, andre får svært lite i pensjonsgodtgjørelse.

I Norge er det de statlige bistands-sjefene som tjener best. Den høyest lønnete er Norfund-sjef Kjell Roland. Sjefen for det statlige investeringsfondet - med en forvaltningskapital på 14 milliarder kroner - fikk i 2015 nærmere 3,4 millioner kroner i lønn, pensjon og andre godtgjørelser. ■

Jan Egeland leder den største organisasjonen og var best betalt av de norske generalsekretærene i 2015.

Norad ønsker felles tiltak mot «lønnsfest»

Er det rimelig at internasjonale organisasjoner som i stor grad finansieres via bistand skal ha et svært høyt lønnsnivå? Norad er kritisk, og har tatt initiativ til en dialog med andre internasjonale givere.

-Vårt inntrykk er at få givere stiller tydelige krav når det gjelder lønn. Vi ser nå på mulighetene for en felles linje på dette, sier Wenche Fone som er avdelingsdirektør ved avdeling for sivilt samfunn i Norad.

– Er det fordi dere mener lederlønningene i noen organisasjoner er urimelig høye?

– Vi er opptatt av at norske bistandspenger skal brukes så effektivt som mulig og at så mye som mulig skal nå ut til utviklingslandene.

– Kan det bli aktuelt å stille krav om at lederlønninger i organisasjoner Norge støtter ikke går over et visst nivå?

– Vi vurderer flere tiltak, men er i en tidlig fase. Dette dreier seg stort sett om store organisasjoner, de mottar penger fra en rekke ulike givere og kilder. Norge er bare en av

mange givere. En mulighet kan være at Norge og eventuelt andre givere stiller krav om at norske penger ikke skal brukes til lederlønninger.

Det er Norad som forvalter støtten til de internasjonale organisasjonene IPPF, Conservation International Foundation, Environmental Defense Fund og Marie Stopes International.

Fone forklarer at Norad ikke har en systematisk oversikt over lønnsnivået i organisasjonene de støtter, men at direktoratet alltid foretar analyse av budsjett og regnskap til organisasjoner som mottar støtte. Når organisasjonene søker, må de også gi en detaljert oversikt over hvordan de norske pengene skal brukes. Det innebærer for eksempel at søkeren må spesifisere hvor mye av den norske støtten som går til lønn, reiser og andre administrative kostnader. ■

Wenche Fone, avdelingsdirektør ved Norads avdeling for sivilt samfunn.

Organisasjonen Environment Defense Fund, der sju av åtte ledere tjente 2,5 millioner kroner eller mer, har som mål å bidra til økte private investeringer i skogbeskyttelse. Bildet er fra Amazonas. Foto: Lunae Parracho / Reuters / NTB Scanpix

→ bidra til økte private investeringer i skogbeskyttelse.

EDF har hovedkontor i New York, over 500 ansatte og samlede inntekter fra givere, på over en milliard kroner i året. Frederic Krupp, EDFs toppsjef, hadde i 2015 en lønn på rundt 4,4 millioner kroner. Organisasjonens rapport til amerikanske skattemyndigheter viser at 7 av 8 i ledelsen tjente 2,5 millioner kroner eller mer. Lederne mottok også i snitt over 300 000 kroner i «andre godtgjørelser».

En annen organisasjon som skal få norsk støtte i årene som kommer er Conservation International Foundation. Sjef og medgrunnlegger Peter Seligmann tjente i 2015 – i likhet med sin miljøsejerkollega Krupp – rundt 4,4 millioner kroner i året. Av de resterende lederne som er listet opp i organisasjonens skatterapport for 2015 er det tre sjefer som tjener over 2,5 millioner kroner og ti som tjener over en million kroner i året.

Den Washington-baserte organisasjonen er lovet 50 millioner norske bistandskroner i perioden 2016-2020 for

å motvirke avskoging i Peru og Guyana.

Seks millioner for å bekjempe sult

Men lønnsгалoppen i internasjonale organisasjoner stopper ikke der. Briten Simon Cooke, som leder Marie Stopes International, hadde i 2015 en årslønn + bonus på tilsammen rundt 5,2 millioner kroner. Organisasjonen, som jobber med å gi kvinner tilgang til prevensjon og trygge aborter samt mødrehelse, har fått 12 millioner kroner i norsk støtte fra 2013 til 2016.

David Miliband, tidligere britisk parlamentsmedlem som nå leder nødhjelpsorganisasjonen International Rescue Committee, tjener knappe fem millioner kroner årlig. Den nylig avgåtte toppsjefen for Global Alliance for Improved Nutrition (GAIN), Marc van Ameringen, fikk også godt betalt for å bekjempe sult med en lønn og annen godtgjørelse på over 6 millioner kroner.

Også Helle Thorning-Schmidt gikk betydelig opp i lønn da hun gikk fra jobben som Danmarks statsminister til jobben som leder for Save the Children International. Som statsminister tjente Thorning-Schmidt rundt 1,8 millioner kroner, lønnen hennes som leder av Redd Barna-alliansen er på rundt 2,5 millioner kroner årlig pluss godtgjørelser. ■

Bistandsaktuelt har i denne artikkelen brukt gjennomsnittskursen for dollar og britiske pund mot kroner i 2015.

« Evalueringsteamet fant at lønningene til IPPFs generaldirektør og toppledelse er for høye, og stiller spørsmål ved om det er rimelig at lønninger og andre ytelser er så høye.»

Ap-representant: – Dette er grovt

– Vi kan ikke sitte stille og se på at penger som vi gir til utvikling, går til organisasjoner som har skyhøye lederlønninger, sier stortingsrepresentant Marit Nybakk fra Arbeiderpartiet. Hun karakteriserer eksemplene Bistandsaktuelt omtaler som «veldig grove». Nybakk understreker at lønninger på det nivået man finner i en del internasjonale ikke-statlige organisasjoner betaler.

Den erfarne Ap-politikeren, som er en veteran i Stortingets utenrikskomité, synes det er helt riktig at Norad nå tar tak i dette.

– Hva er rimelig lønnsnivå for toppene i internasjonale ikke-statlige organisasjoner?

– Det er vanskelig å tallfeste.

Jeg er klar over at lønninger i internasjonale organisasjoner ligger høyere enn det vi er vant til fra Norge. Likevel synes jeg disse lønningene er urimelig høye. Norske bistandspenger bør ikke være med å betale slike lederlønninger.

Nybakk sier at hun trolig vil stille spørsmål om saken i spørretimen på Stortinget slik at hun kan få vite hva utenriksministeren mener om høye lederlønninger i organisasjoner Norge støtter.

Marit Nybakk, utenriksminister. Foto: Commons/Wikimedia

Trump-budsjett kan gi store kutt for FN

USAs president Donald Trump vil ha dramatiske reduksjoner i USAs bistand, og FN blinkes ut for dype kutt. Klima, fredsbevarende operasjoner og kvinnehelse er de første kuttene.

Av Asle Olav Rønning

Den nye presidentens aller første budsjettforslag ble offentliggjort i forrige uke. Bistand og utenrikstjeneste skal kuttes med hele 28 prosent neste år, ifølge forslaget. Kuttforlaget tilsvarer nærmere tre norske bistandsbudsjetter.

– Vi er forferdet over et kutt på 28 prosent, sier direktør for Flyktninghjelpens USA-kontor, Joel Charny.

Han sier at de foreslåtte kuttene vil få store negative konsekvenser om de blir vedtatt. Kuttene skal blant annet dekke opp for en økning i USAs forsvarsutgifter med 450 milliarder kroner.

– På tide å prioritere USA

Presidenten er avhengig av støtte i USAs lovgivende forsamling, Kongressen, om forslaget skal gå gjennom. Trump skriver i budsjettforlaget at kjernen i forslaget er å gjenreise USAs militære styrker uten å øke budsjettunderskuddet. Han skriver videre:

«Vi skal gjøre mer med mindre, og gjøre regjeringen slank og ansvarlig for folket. Dette omfatter dype kutt i utenlandshjelp. Det er på tide å prioritere sikkerheten og velferden til amerikanere, og å be resten av verden komme fram og betale sin rettfærdige andel».

Allerede i februar lekket deler av budsjettplanene ut i amerikanske media. Da reagerte 120 pensjonerte generaler og admiraler, som mente kraftige kutt i bistand og utenrikstjeneste ville skade USAs sikkerhetsinteresser.

«Utenrikstjenesten, USAID (...) og andre bistandsetater har avgjørende betydning for å forebygge konflikt og redusere behovet for å utsette våre menn og kvinner i uniform for risiko,» advarte de i et innlegg i avisa Washington Post.

– Ikke et crazy budsjett

Flere sentrale republikanske representanter har sagt at budsjettet ikke vil bli vedtatt i sin nåværende form. På tross av at republikanerne har flertall i Kongressen, vil Trump møte motbør. Charny advarer likevel mot å ta det for gitt at store kutt i USAs bistand er urealistisk. Han peker på at penger til økte forsvarsutgifter tross alt må hentes et sted.

President Donald Trump mener USA bør gjennomføre kutt i landets bistand. De foreslåtte kuttene er på størrelse med to norske bistandsbudsjetter. Foto: Jonathan Ernst / Reuters / NTB Scanpix

– Trump-budsjettet er innenfor hva som kan bli støttet av et flertall av republikanerne i Kongressen. Dette er ikke et «crazy» budsjett om man ser det fra tradisjonelt konservativt hold, sier han.

Charny, som følger det politiske spillet i Washington DC tett, mener at de ideologiske signalene er vel så viktige som pengene. Signalene er at USA skal engasjere seg mye mindre i multinasjonale organer som FN, og i stedet prioritere egne innbyggere:

– Dette er ikke bare et budsjett, det er budskap. Og det budskapet er «America first», sier han.

Rykter om 50 prosent kutt for FN

Internasjonalt er det hittil særlig kutt i støtte til organisasjoner som arbeider med kvinners reproduktive helse som har fått oppmerksomhet, etter at Trump gjeninnførte den såkalte «gag rule». Den sier at organisasjoner som informerer om abort ikke skal få støtte fra USA.

I Trumps budsjettforslag heter det dessuten at all støtte til FNs klimaarbeid skal avvikes, og at det ikke skal sendes mer penger til Det grønne klimafondet. Det heter også at FNs bidrag til fredsbevarende operasjoner skal reduseres.

Kuttene i USA støtte til FN-systemet kan imidlertid bli mye mer omfattende enn dette. Utenriksminister Rex Tillerson har ifølge det anerkjente tidsskriftet Foreign Policy, som gjengir flere anonyme kilder, blitt instruert av presidenten om at USAs bidrag til FN skal kuttes med minst 50 prosent. Tillerson skal ha bedt om at kuttene fases inn over tre år. ■

UNIVERSITETET I BERGEN
Det psykologiske fakultet

Masterprogram i Global Development Theory and Practice

Er du interessert i globale spørsmål og hvordan kjønn og helse påvirker utviklingsprosesser både lokalt og globalt? Søk vårt internasjonale program i Global Development Theory and Practice ved Hemilsenteret, UiB.

Programmets profil og sentrale tema:

- Global utvikling- kritiske perspektiv og teorier
- Utvikling i praksis – planlegging og evaluering
- Bærekraftig utvikling
- Muligheter for internship
- Spesialiseringer i *helsefremmende arbeid* eller *kjønn i global utvikling*

2 års fulltidsstudium

Søknadsfrist: 15.april – studiestart august 2017

For nærmere informasjon:

<http://www.uib.no/en/studyprogramme/MAPS-GLODE>

eller ta kontakt med Informasjonssenteret på tlf. 55 58 27 10

e-post: studieveileder.psyfa@uib.no

Sør-Afrika:

De jakter synde- bukker i fattigstrøk

En nigeriansk mann berger noen eiendeler etter at huset hans ble satt i brann av en gjeng sørafrikanere under en ny runde med vold mot fremmede i Sør-Afrikas mest folkerike provins. Foto: James Oatway

Det skjer i Nelsons Mandelas hjemland. En bølge av fremmedhat har skylt over fattigstrøkene i storbyene de siste årene. I februar var det nye angrep mot fremmede. Angriperne er misfornøyde og sinte sørafrikanerne. Ofrene er migranter fra andre afrikanske land. **Av Jan Speed, i Sør-Afrika**

Mange afrikanske gjestearbeidere i Sør-Afrika lever i frykt. De våger ikke snakke når de tar minibussdrosjene, i tilfelle de dermed røper at de er utlendinger.

Fremmedhatet er der hele tida, men innimellom blusser det opp og fører til vold. Nylig gikk det ut over den nigerianske pastoren Samson Sangojinmi. Han fikk kutt og blåmerker da han ble banket opp av mobben. Fremmedfiendtlige sørafrikanere sto bak.

De hadde allerede trengt seg inn i kirken da pastoren ankom stedet. Mobben gikk umiddelbart til angrep på ham. Men han ble reddet av 20 politifolk som skjøt varselskudd.

– Vi hjelper mange mennesker i denne kirken. Det er trist at de angriper meg når jeg forsøker å få dem i tale, sa Sangojinmi til avisen The Times.

Småbutikker satt i brann

I forrige måned ble småbutikker tilhørende nigerianere og pakistanere

satt i brann og plyndret av mobben i Rosettenville, en forstad av Johannesburg.

Det samme skjedde i Pretoriaforstaden Marabastad. Der ble også hus satt i brann og folk banket opp utenfor den lokale nigerianske kirken. Sørafrikanere anklager nigerianske innvandrere for å stå bak illegale bordeller og narkohandel.

I Pretoria ble det nylig organisert et demonstrasjonstog mot innvandrere. Demonstrantene, som riktignok bare var noen få hundre, bar hjemmelagde skilt der det stod: «Vi krever at alle ulovlig forretninger stenges». Somaliere og etiopiere i en forstad av byen bevæpnet seg med slagvåpen og macheter for å forsvare seg.

Har ulmet

– Volden ulmer hele tiden under overflaten. Folk er som oftest misfornøyd med mangel på jobber, problemer med å skaffe bolig eller mangel på vann og strøm. De lar sinnet gå ut

over andre nasjonaliteter, sier forsker Mathabo Khau fra Metropolitan University i Port Elisabeth til Bistandsaktuelt. Hun er for tiden gjesteforsker ved Nordiska Afrikainstituttet i Uppsala.

Vold mot innvandrere har en flerårig historie i Sør-Afrika. I 2008 kostet vold og uro i flere byer 60 mennesker livet, mens 50 000 måtte flykte fra sine hjem. I 2015 ble minst sju innvandrere drept. Også i fjor skjedde det angrep og drap. Årets angrep har foreløpig ikke vært like brutale.

Under tidligere voldsbølger var beboerne fra flere av mannsherbergene i de fattige bydelene innblandet i angrepene. De er som oftest zuluer, og er organisert i krigsenheter, kalt «impier».

Organisert fremmedhat

I den mangfoldige floraen av politiske partier i landet er det nå også, for første gang, et parti med klar anti-innvandringsprofil.

Sørafrikanere på krigsstien under en protestmarsj mot utlendinger. Flere forretninger ble plyndret i kaoset. Foto: James Oatway

Sørafrikanere angriper en nigeriansk mann utenfor en kirke. Angrepet skjedde en uke før en varslet «protestmarsj mot ulovlige immigranter» i hovedstaden Pretoria. Foto: James Oatway

Samson Sangojinni, en nigeriansk pastor, ble skadet da mobben angrep kirken hans. Nigerianere anklages for å stå bak narkobander i landet. Foto: James Oatway

Partiet «South African First» påstår at «nasjonalisme er det godes seier over ondskap». Vi må «la sørafrikanere bli de første til å spise», sier partilederen til nettavisen Daily Maverick. I intervjuet uttrykker han sympati med president Donald Trumps innvandringspolitikk i USA, med forslag om innreiseforbud og planer om et grensemur.

Fremmedfientlig propaganda spres i forstedene til byene Soweto, Johannesburg og Pretoria. «Nigerianere, pakistanere, zimbabwære, osv. bringer ikke annet enn ødeleggelser: de kaprer våre bygninger, selger narkotika, injiserer unge sørafrikanske kvinner med dop og selger dem som prostituerte», heter det i en løpeseddel underskrevet av gruppen Mamelodi Concerned Citizens.

Johannesburgs ordfører anklaget nylig regjeringen for manglende grensekontroll, noe han mente har gjort Sør-Afrika til «et yndlingssted for kriminelle». Det bidro ikke til å

dempe gemyttene. Kritikere mener ordføreren gjorde utlendinger til syndebukker for problemer som byadministrasjonen selv ikke har klart å løse.

Nigerianere hetses

Nigerianerne er den folkegruppen som særlig har fått føle brodden på fremmedhatet de seneste ukene.

– Det er blitt en slags generell oppfatning at alle nigerianere er innblandet i narkotika og prostitusjon, sier forsker Mathabo Khau.

Hun mener at myndighetene i Sør-Afrika er smittet av en slags «massesyndehysteri» der alle utlendinger rammes. For eksempel er nå blitt vanskeligere for både utenlandske studenter og lovlige arbeidsmigranter å få fornyet sine oppholdstillatelser.

– Det virker som om det ikke er noen reell vilje fra regjeringens side til å stanse angrepene mot fremmede, beskytte de med lovlige opphold eller begrense ulovlig innvandring, sier Khau.

«Det er vanskelig å endre folks holdninger.»

Richard Ots, International Organization for Migration

Ble «dumpet» 80 km unna

Den zimbabwiske læreren, Ndanatsiwa Mafuma, opplevde nylig å bli stoppet på gata av politiet da hun var på vei til skolen der under underviser i Sør-Afrika. Hun hadde ikke passet sitt med seg. De dyttet henne inn bak i politibilen og kjørte henne til en by 80 kilometer unna.

– De ville ikke la meg hente passet, sier hun.

Mafuma forteller oss at zimbabwære blir stoppet av politiet hele tida. Pengene hun tjener sendes hjem til moren som passer hennes to barn i nabolandet.

De tier på bussen

– De fleste afrikanere som kommer hit jakter på «den sørafrikanske drømmen». De ønsker seg gode jobber, sier Richard Ots, lederen for International Organization for Migration (IOM) i Sør-Afrika til Bistandsaktuelt.

Da han nylig vitnet for en komite i

parlamentet spurte politikerne nesten utelukkende om hvordan de kunne stenge grensene og holde immigranter uten.

Likevel mener Ots at koblingen fremmedhat og vold er svakere enn mediedekningen tilsier. Han tror at mye av volden er «opportunistisk» – at det er kriminelle elementer som utnytter situasjonen.

– Vanskelig å endre holdninger

IOM gir råd til myndighetene i Sør-Afrika om bedre styring av innvandringen til landet. FN-organisasjonen støtter også programmer og forskning for å bedre sameksistens og kulturell forståelse mellom ulike afrikanske grupper.

– Det er vanskelig å endre folks holdninger, sier Richard Ots.

Han mener likevel at motsetningene hadde blitt mindre dersom sørafrikanere hadde opplevd økt sysselsetting, et bedre utdanningstilbud og mer sikkerhet i nærmiljøet. ■

Tv-bilder av døende barn – må dét til for at verden skal våkne?

Bistandsorganisasjoner har lenge varslet om krisen, uten at det har blitt reagert. Ifølge FNs «sultalarm» står 20 millioner mennesker i fire land nå i fare for å dø av sult. Er det internasjonale humanitære systemet ødelagt? **Av Espen Røst**

«**V**erden står overfor den største humanitære krisen siden 1945», slo Stephen O'Brien fast i sin redegjørelse til FNs sikkerhetsråd i midten av mars. FNs nødhjelpssjef bad verdens giverland om umiddelbart å overføre midler for å hindre massedød i Jemen, Somalia, Sør-Sudan og nordøstlige deler av Nigeria.

– For å være helt konkret: Vi trenger 38 milliarder kroner før juli, sa O'Brien.

Hjelpeorganisasjoner og FN-systemet har i lengre tid advart mot sultkatastrofe i de fire landene som er hardest rammet. Nå mener altså FN-organisasjoner at mer enn 20 millioner mennesker risikerer å sulte i hjel.

Fellesnevneren for de akutte krisene i fire land er åpenbart krig og konflikt. Tørke er en medvirkende forklaring i flere områder. Samtidig er det også et spørsmål om effektiviteten til det humanitære systemet i verden. Er det skrudd sammen på riktig måte?

Broke eller Broken?

– Vi har hatt effektive varslingsystemer for sult i flere tiår, likevel skjer dette igjen. For varsling er tydeligvis ikke nok til å utløse penger og handling. Problemet er hvem som skal ta ansvaret for å følge opp varslingen og hvem som eventuelt skal holdes ansvarlig for manglende oppfølging. Vi må finne måter som gjør at systemet fungerer, i tide. Det sier Ruth Haug, professor i internasjonale utviklingsstudier ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Hun mener at det humanitære systemet må reformeres.

– Det humanitære systemet er under press og har fått kritikk de siste årene. Diskusjonen har dreid seg om det er

broke eller *broken* – om underfinansiering er problemet, eller om systemet rett og slett er ødelagt. Ganske sterke røster har ment at vesentlige forbedringer må til, at man er flinke til å redde liv, men ikke til å redde livsgrunnlag – og det er jo minst like viktig.

Haug sier det internasjonale samfunnet, blant dem giverland som Norge, nå må få pengene på bordet og bruke internasjonale organisasjoner for redde liv. Samtidig mener hun det vi nå er vitne til – «en forferdelig katastrofe» – er en varslet katastrofe.

– For vi har lenge visst om tørken, at terrorgrupper som Boko Haram og al Shabaab bidrar til konflikt, at det er tvilsomme regimer i land som Sør-Sudan. Dette handler om vanstyre og dårlig politikk på mange nivåer. Men når FN nå går så høyt på banen, er det fordi det er helt nødvendig.

Halve befolkningen

I Somalia trues nå halvparten av landets befolkning av krisen. FN anslår at rundt seks millioner mennesker har akutt behov for matvarehjelp. Regnet har sviktet, og dermed også avlingene. Ingen vet hvor mange liv som hittil har gått tapt.

– Jeg er fortapt, hvisker Ahmed Haji og ser fortvilet ut over den døende geiteflokket sin.

Den tredve år gamle gjeteren har vandret tusenvis av kilometer med geiteflokket sin – som en gang talte 1200 dyr – på jakt etter vann. Hundrevis av

«**V**i må finne måter som gjør at systemet fungerer, i tide.»

Ruth Haug, professor ved Universitetet i Ås.

Ruth Haug, professor i internasjonale utviklingsstudier ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.

geiter har dødd på veien, og nå frykter Haji at hele flokken vil dø.

– De dør én etter en, og jeg tror ikke de gjenværende vil overleve mer enn to måneder, sier 30-åringen til nyhetsbyrået AP.

At Somalia nå står overfor det FN betegner som den verste humanitære krisen siden andre verdenskrig, sier ikke lite. Landet har vært rammet av gjentatte sultkatastrofer opp gjennom årene. Da tørken rammet sist – i 2011 – døde mer enn en kvart million mennesker, ifølge FN.

– Folk her sier dette er den verste tørken siden 1974, sier Alice Ennals til Bistandsaktuelt.

Hun er i den selverklærte republikken Somaliland.

Spesialrådgiveren i Utviklingsfondet forteller at annenhver somalier er helt avhengig av dyrehold, og at tørken frarøver folk hovedkilden til mat og inntekt. Brønner og vannkilder er i ferd med å tørke inn, og mange legger derfor ut på lange vandringar for å finne vann og beite. Dyreskjeletter på den golde jorda forteller at situasjonen er prekær.

Selv om det skulle komme nedbør til regntiden i midten av april, vil det være for sent for mange. Ennals har vært i landsbyen Maygaagaha og forteller at skolen der er nesten tom for elever.

En geit igjen

– Mange familier har vandret vestover med dyra sine, på leting etter vann. Jeg snakket med seksbarnsforen Suleiman som før tørken hadde 250 geiter, kuer og kameler. Da jeg møtte ham, hadde han bare én geit igjen.

Ennals forteller om et møte med tolvbarnsmoren Ardo og åttebarnsmoren Rahma i landsbyen Carro Malko. De to kvinnene forteller at nesten 75

prosent av dyrene er døde. At vannsisternen er nesten tom.

– «Hadde vi visst at det skulle bli en langvarig tørke, ville vi ha solgt eller slaktet dyrene, i stedet for å se dem dø sakte», fortalte de to kvinnene meg.

Ennals forteller hvordan en hardt presset befolkning hjelper hverandre. At innbyggerne i Carro Malko, tar imot nomader fra andre regioner som er hardere rammet av tørken. Fordi Ghabiley hadde mer regn i 2015, har de fortsatt litt vannreservoar igjen.

– Det er utrolig sterke solidaritetsbånd mellom den nomadiske befolkningen i Somalia, Puntland og Somaliland. I Ghabiley tar hver familie imot 5-10 personer. Nomadesamfunn er avhengig av slik gjensidig støtte. Ingen problematiserer dette, eller stiller spørsmål ved dette. Ved neste tørke er det kanskje befolkningen i Carro Malko som må sende dyr og familier østover.

Kommer Gu-sesongen nå?

Ennals forteller likevel at det er tøft å se hvordan tørken preger også de områdene som er mindre hardt rammet. Og at det alle snakker om nå – i år igjen – er: Når skal regnet komme?

– Det har kommet noen skyer på

himmelen, og vinden virvler sand i små tornadoer. En eldre mann fortalte meg at vinden har begynt å snu retning. At dette er tegn på at regnet er på vei. Men vil det komme, og vil det bli nok?

Det er to regntider i Somalia: våregn, kalt Gu og høst-regn, kalt Deyr. Våren 2016 var det lite regn på Afrikas Horn, mens høsten var katastrofalt tørr. Nå venter den somaliske befolkningen på om Gu-sesongen vil bringe nedbør i månedsskiftet mars-april. Nettverket Famine Early Warning Systems (FEWS) advarte mot krisen allerede i begynnelsen av februar: Om regnet ikke kommer, kan hungersnød forventes.

Felles advarsel

Klimaforskere og humanitære grupper som er del av dette varslingsnettverket sa da at mer enn 30 millioner mennesker i Øst-Afrika og Jemen risikerer å ikke ha tilgang på nok mat i år. På bakgrunn av varselet gikk sju norske organisasjoner sammen for å advare om faren for sultkatastrofe i Somalia, Sør-Sudan og Jemen. De påpekte at tørken i flere områder av regionen allerede er et faktum.

– Alle varsellampene blinker. Men

hvor mange menneskeliv den ekstreme tørken vil kreve, er avhengig av vår evne og vilje til å reagere raskt. Med dagens varslingsystemer er det ingen grunn til at vi skal vente til vi ser bilder av barn som har omkommet av sult før vi trapper opp hjelpearbeidet, sa generalsekretær i Flyktningshjelpen Jan Egeland i en uttalelse da.

Men sult har vært varslet i lang, lang tid – og tross gode varslingsrutiner, er det nettopp det som nå skjer: FNs nødhjelpssjef O'Brien har spisset budskapet, og i aviser og på tv kan vi nå se bilder av utsultede barn: Fra nordøstlige Nigeria, Sør-Sudan, Somalia. Og fra krigsherjede Jemen, som er hardest rammet av de fire landene i FNs sult-varsel.

Må brette opp ermene

Professor Ruth Haug ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet tror krisens omfang – at 20 millioner mennesker kan stå overfor en sultkatastrofe – vil få det internasjonale samfunnet til å reagere. At man ikke har noe valg.

– Verdenssamfunnet blir nå helt nødt til å brette opp ermene. Det er det som kan redusere de menneskelige lidelsene på kort sikt. Vi ser at medie-

Ali Hussein og barna har reist fra hjemstedet på grunn av tørke. Nå bor familien i en leir for internt fordrevne utenfor byen Qardho i Somalia. Tørken som har rammet Afrikas Horn gjør at halve befolkningen i Somalia nå er avhengig av humanitær hjelp, men bildet av familien ville sannsynligvis ikke fått det internasjonale samfunnet til å rope varsko. Trenger vi bilder av utsultede barn for å stoppe hungersnød?

Foto: Ben Curtis / AP / NTB Scanpix

oppslag med alvorlig underernærte barn fortsatt er det som skal til for å utløse handling, slik som på 80-tallet med Live Aid og lignende initiativer. Det er trist at vi ikke har kommet lenger enn det. Nå må vi jobbe for å komme dit hvor sultkatastrofer blir håndtert før de kommer så langt at døende barn blir vist frem på tv, sier Haug.

Hun eksemplifiserer og forteller om et prosjekt britiske DFID har nord i Kenya, der det automatisk utløses penger når nedbøren går under et visst nivå.

– Systemet er slik at pastoralister i dette området får hjelp til å komme seg over kneika. Slike systemer kan man tenke seg globalt også med forhåndsfinansierte planer. Nå er det slik at givere ofte venter, ser hva andre gjør, og hvordan situasjonen utvikler seg. De er taktiske, og det ser faktisk ut som at også giverland er avhengig sjokkeffekten bilder av sultne barn gir.

For å unngå hungersnød i fremtiden mener Ås-professoren at man kritisk må gå gjennom erfaringene så langt, og komme frem til tiltak som kan forbedre hele det humanitære systemet.

– Det kan handle om ansvarliggjø-

ring i forhold til varslingsystemer, forhåndsfinansiering, forebygging, beredskap, bedre integrering av kort-siktig og langsiktig innsats. Mye humanitære penger blir brukt på langvarige kriser – det synes lett å få mennesker inn i flyktningleirer, men vanskelig å få de ut igjen. Vi må ha færre plasterløsninger, og mer forståelse for de underliggende årsakene til at kriser som de vi nå ser får utspille seg, sier hun. ■

Hungersnød

■ Hungersnød er det høyeste nivået på en skala som går fra 1 til 5, og som definerer graden av matmangel.

■ Begrepet blir kun brukt når over 30 prosent av barna lider av akutt underernæring og minst fire barn per 10 000 barn dør av sult hver dag.

■ 20 millioner mennesker i Sør-Sudan, Nigeria, Somalia og Jemen trues nå av hungersnød.

Situasjonen er verst i Jemen der minst 18 millioner mennesker har akutt behov for matvarehjelp.

Kilde: OCHA

18 Aktuelt

Norge var, sammen med Tyskland og Nigeria, vertskap for giverkonferansen for Nigeria og områdene rundt Tsjadsjøen i slutten av februar. Utenriksminister Børge Brende er fornøyd med resultatet.

Foto: Ken Opprann / Utenriksdepartementet

– Oslo var en suksess

Med vel fire milliarder kroner er FN godt skodd for å hjelpe mange av de hjelpetrequende rundt Tsjadsjøen i år. Utenriksminister Børge Brende og FN-topp Allegra Baiocchi er begge fornøyd etter giverkonferansen i Oslo.

Av Espen Røst

Isblå himmel og et par minusgrader. Norges hovedstad i vinterferiemodus. På Holmenkollen Park Hotel var utenriksministre, FN-topper og ledere for ulike humanitære organisasjoner samlet da Norge, Nigeria og Tyskland – sammen med FN – inviterte til giverkonferanse i slutten av februar. Målet var å øke oppmerksomhet om, og samle penger til, den humanitære krisen i Nigeria og rundt Tsjadsjøen.

Kontrasten kunne ikke vært større fra møterommene bak Dragebygget – omkranset av vintertunge grantrær og nypreparerte skiløyper – til et av verdens mest marginaliserte områder. FN-tallene har variert den siste tiden, men rundt 11 millioner mennesker har behov for humanitær hjelp i de fire landene rundt Tsjadsjøen nå. 2,6 millioner er drevet på flukt etter terrorgruppa Boko Harams herjinger. Hundretusener av barn lider av alvorlig akutt underernæring.

Og som FN-topp Toby Lanzer påpekte overfor Bistandsaktuelt i forkant av konferansen: «En av de mer effektive

måtene å øke oppmerksomhet om en slik krise, er ved å samle beslutningstakere rundt samme bord». Og Oslo Humanitarian Conference on Nigeria and Lake Chad ble en vellykket konferanse, fastslo ulike aktører Bistandsaktuelt snakket med i etterkant.

– Veldig fornøyd

– Vi har jobbet med denne krisen kontinuerlig de fire siste årene. At vi endelig fikk løftet regionen opp på den internasjonale agendaen – at stemmer fra sivilsamfunnet fikk fortelle hvor kritisk situasjonen faktisk er, at vi fikk lovnader om penger – er ekstremt viktig. Dollar er naturlig nok essensielt for å hjelpe, men det er minst like viktig at vi nå forhåpentligvis får se et mer langsiktig engasjement fra det internasjonale samfunnet. Oslo var en suksess, sier Allegra Baiocchi til Bistandsaktuelt.

Lederen for FN-organisasjonen OCHAs kontor for Vest-Afrika deltok på konferansen i Holmenkollen. Nå er hun tilbake i Senegals hovedstad Dakar. På telefon forteller Baiocchi at rundt 30

Allegra Baiocchi, leder av OCHAs kontor for Vest-Afrika.

prosent av det som trengs for å hjelpe i de fire landene rundt Tsjadsjøen i år ble samlet inn i Oslo. Hun vektlegger at det ble lovet både kortsiktig og langsiktig støtte.

– Men tredivet prosent, var det mindre enn forventet. Litt skuffende?

– Nei, vi er veldig fornøyd. Ingen andre kriser i verden har så mye penger på dette tidspunktet i året, og fortsatt har ikke store aktører som USA, Storbritannia og Canada gitt noe. Det langsiktige engasjementet var viktig, samtidig er det avgjørende at pengene som ble lovet også blir gitt.

Baiocchi forteller at FNs kontor for koordinering av humanitær innsats (OCHA) nå jobber med å finne ut hvilke land som gir til hvem, og når pengene kommer.

– Vi presser hardt på for å få pengene så fort som mulig. Jo fortere det skjer, jo raskere kan vi hjelpe de millioner av menneskene som nå trenger humanitær støtte.

For mennesker i det karrige Sahelbeltet har Tsjadsjøen vært en oase. Men de siste femti årene har innsjøen minket betraktelig. Med ekstrem fattigdom – og nå brutal vold, regner FN situasjonen blant de største humanitære krisene i verden. Men store lidelser i Syria, Sør-Sudan og Jemen, samt tørken på Afrikas Horn har lagt press på hjelpeorganisasjoners budsjetter – og innsats. Baiocchi forteller at det hender at giverland lover penger som aldri

kommer. Og foreløpig har altså ikke USA, Storbritannia og Canada kommet med konkrete løfter.

– De har sagt at de vil, men ikke hvor mye. De har vært veldig stor bidragsytere de siste årene, og vi har gode signaler på at støtten vil fortsette, men jeg vil ikke spekulere i hvor mye som kommer. Vi håper de vil fortsette engasjementet.

– Mulig å hjelpe alle

– Dere må stå overfor ganske harde prioriteringer. Av de elleve millionene som trenger nødhjelp nå – hvem får, og hvem får ikke hjelp?

– Om vi hadde fått nok midler, kunne vi hjulpet alle. Når det ikke skjer må vi prioritere, og da prioriterer vi de mest sårbare. Vi håper å kunne hjelpe 8,2 millioner mennesker i år, men på flere områder er finansieringen utfordrende.

Baiocchi innrømmer at det er flere områder inne i kriseområdet FN og hjelpeorganisasjoner ikke når fram til.

Hun omtaler dem som *innaccess-*

« Vi presser hardt på for å få pengene så fort som mulig. Jo fortere de kommer, jo fortere kan vi hjelpe. »

Allegra Baiocchi, FN-leder med ansvar for Vest-Afrika

FN håper givelandene skal bidra med penger, slik at de kan hjelpe over 8 millioner mennesker i Nigeria, Kamerun, Niger og Tsjad.
Foto: Espen Røst

Norsk humanitær bistand i 2017

Norges humanitære støtte er budsjettert til vel fem milliarder kroner i 2017. Dette er noen av tiltakene og organisasjonene som støttes:

- 350 millioner kr til FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR).
- 277 millioner kr til Verdens matvareprogram (WFP).
- 530 millioner kr til henholdsvis FNs nødhjelpsfond (380 mill. kroner), FNs kontor for koordinering av humanitær innsats (70 mill. kroner) og Den internasjonale Røde Kors Komiteen (80 mill. kroner).
- Regjeringen har lovet 10 milliarder over 4 år til Syria og nabolandene. En stor andel av det humanitære budsjettet vil gå til denne krisen også i 2017.
- Til øvrige land er det foreløpig besluttet støtte til Nigeria og områdene rundt Tsjadsjøen (1,6 mrd. over tre år), Somalia (64 mill. kroner) og Sør-Sudan (135 mill. kroner).

De humanitære midlene fordeles utover året, og tallene er ikke nødvendigvis endelige tall for 2017: «Det humanitære feltet krever fleksibilitet og mulighet for å kunne gi rask respons når det oppstår akutte kriser i nye områder eller i langvarige krisesituasjoner», skriver UD.

Kilde: UD

sible - utilgjengelige. I tillegg bidrar manglende funding til at hjelpen ikke kommer fram til alle som har behov.

FN-toppen peker blant annet på voldsutsatte kvinner, at mange ikke får den hjelpen de burde. I regionen rundt Tsjadsjøen har FNs høykommissær for menneskerettigheter avdekket at Boko Haram står bak «ekstremt alvorlige menneskerettighetsbrudd». Barn er tvunget til å bære våpen eller til å detonere bomber mot sivilbefolkningen, tusenvis av unge jenter er tvangsgiftet og presset inn i seksuelt slaveri. Voldtekt er utbredt og systematisert.

– Vi har behov for mer penger til kvinnehelse, og tiltak mot kjønnsbasert vold er ekstremt underfinansiert. Vi vet at det er områder og mennesker vi ikke klarer å hjelpe, men siden disse er i områder vi ikke har vært – vet vi heller ikke eksakt hvilke behov de har.

– 11 millioner mennesker trenger

hjelp rundt Tsjadsjøen. Om man inkluderer hele Sahelbeltet, er tallet mer enn dobbelt så stort. Hva forteller det om regionen?

– At dette er den mest sårbare regionen i verden nå. At millioner av mennesker lever på kanten av stupet, i et område med ekstrem fattigdom – nesten uten tilgang til helsetjenester eller skole – klimaendringer og ekstremisme. Når krig og konflikt treffer allerede sårbare grupper blir resultatet ekstremt.

– Kan ikke feile

FN-toppen mener Sahel må følges tett fremover, og sier det som skjer i det karrige beltet sør for Sahara har, og vil ha, en direkte påvirkning på Europa.

– Det er viktig at vi handler nå, men vi må også forstå de underliggende årsakene til krisen. Vi skal holde disse menneskene i live nå, det er vår oppgave, men humanitær hjelp er ikke

nok. De store endringene må komme gjennom utdanning, jobbskaping og demokrati, sier Baiocchi.

– Noe av det viktigste budskapet som kom ut av Oslo-konferansen var at vi må satse på mer utdanning og på kvinner. For å endre et samfunn er det essensielt. I dette arbeidet har myndighetene i landene rundt Tsjadsjøen hovedansvaret for å snu situasjonen. Men vi – det internasjonale samfunnet – må støtte dem. Oslo-konferansen var bare begynnelsen på dette arbeidet. For denne regionen trenger vår støtte i lang, lang tid fremover.

Baiocchi påpeker at mange vil dø dersom man feiler i det kortsiktige humanitære arbeidet, men at langsiktighet er viktigst.

– Om vi fortsetter å feile langsiktig, vil enda flere dø. Vi vil se mer radikalisering, mer migrasjon. Det kan føre til at hele regionen eksploderer, sier hun.

Børge Brende er enig med Baiocchi i at myndigheter i regionen har ansvaret for å snu den negative trenden. Til Bistandsaktuelt sier den norske utenriksministeren at det er avgjørende at de fire kriserammede landene under Oslo-konferansen selv var tydelige på at hovedansvaret for egen utvikling ligger hos dem.

– Før plantesesongen

– De slo klart fast sine forpliktelser på det politiske og økonomiske området. Dette gjelder ikke minst plikten til å trygge sikkerhet, beskyttelse og humanitær tilgang for sine egne innbyggere. Konferansen la grunnlag for et godt samarbeid videre med de fire landene om å få til en positiv utvikling, sier Brende og uttrykker at han er svært fornøyd med at Norge med giverkonfe-

ransen i Holmenkollen bidro til å sette krisen rundt Tsjadsjøen på dagsorden.

– Det at midlene kommer tidlig på året og før plantesesongen, slik at lokal matproduksjon kan komme i gang igjen, er svært viktig for å forhindre Afrikas neste store katastrofe. Giverne la betydelige midler på bordet, ikke bare for 2017, men også for de kommende årene, sier Brende.

Han sier at den norske regjeringen har et økende engasjement i Sahel, spesielt i Mali, Niger og også i det nordøstlige Nigeria. Under konferansen lovet Brende 1,6 milliarder kroner i norsk støtte til *Lake Chad Crisis*. Store deler av det norske bidraget vil benyttes til å forbedre helse- og utdanningstilbudet i regionen.

Terrorgruppen Boko Haram

– Hele regionens fremtid står på spill. Ved å handle nå, bidrar vi til å redde liv og demme opp en svært uheldig utvikling. Det er i vår alles felles interesse at ikke verden får nok en krise med katastrofale konsekvenser, sier utenriksministeren.

Han viser til at sikkerhetssituasjonen og den humanitære krisen rundt Tsjadsjøen er blitt kraftig forverret, ikke minst på grunn av terrorgruppen Boko Haram.

– I tillegg til å mobilisere innsats for å bistå millioner av mennesker i nød, har konferansen bidratt til å skape mer politisk engasjement for å gjøre noe med de underliggende årsakene; fattigdom, klimaendringer, manglende politisk stabilitet og demokratisk utvikling samt terror og konflikt. Konferansen la spesielt vekt på økt innsats for matvaresikkerhet, utdanning og beskyttelse, samt helse og gjenoppbygging, sier Brende. ■

Utenriksministre, FN-topper og ledere for humanitære organisasjoner var samlet til giverkonferanse på Holmenkollen Park Hotel i slutten av februar. Målet var å øke oppmerksomhet om den humanitære krisen i Nigeria og rundt Tsjadsjøen.

NTB Scanpix

20 Tema: Menneskehandel

Mennesker på billigsalg

Tenk deg hele Norges befolkning ganger fire. Det er tallet på mennesker i verden som er utsatt for menneskehandel og slaveri – akkurat nå. **Av Nina Bull Jørgensen**

Menneskehandel, (...) vår tids slaveri, er en kynisk utnyttelse av sårbarhet og fattigdom – en alvorlig form for profittmotivert kriminalitet som krenker de mest grunnleggende menneskerettigheter»

Handlingsplan mot menneskehandel, Justisdepartementet, 2014.

Hvis du tror slavehandel er noe som tilhører faraoenes Egypt, kolonitiden, imperialismen, noe du kun leser om i historiebøkene – da må du tro om igjen. Et av verdenshistoriens mørkeste kapitler er ennå ikke ferdigskrevet, nesten hundre år etter at den første internasjonale avtalen mot slavehandel kom på plass.

– Så lenge det fins folk som er villige til å utnytte andre mennesker for å tjene penger, så lenge noen mennesker har den drivkraften i seg, vil det eksistere menneskehandel og slaveri i verden, sier LO-sekretær Renee Rasmussen, som også er norsk delegat i ILO, FNs arbeidslivsorganisasjon.

Omfang: 20–45 millioner

Hun forteller om hushjelper på slavelønn i India, små barn i Kongos mange mineralgruver, syersker på klesfabrikker i Bangladesh, plantasjearbeidere i Amazonas, nordafrikanere på tomatplantasjer i Italia, anleggsarbeidere på vaklende stiger i reisverket til nye fotballarenaer, fiskere på båter som aldri kommer tilbake til land, unge kvinner på bordeller og barer overalt i verden. Eksempelene er utallige.

Hun forteller om mennesker som jobber hardt for ingen lønn, eller luselønn, uten mulighet til å komme seg unna. Noen er fanget bak låste dører eller høye gjerder. Noen blir hindret fra å rømme av væpnede vakter. Noen er bastet og bundet av en bunnløs gjeld de aldri klarer å betale tilbake. Noen er fortapt i et fremmed land, der arbeidsgiver eller mellommann sitter på passene deres.

Tallene for omfang er vanskelig å anslå eksakt. Ifølge ILOs anslag er mer enn 20 millioner mennesker i verden i dag ofre for menneskehandel og tvangsarbeid. Men det er mange gråsoner og store mørketall. Så mange som 45 millioner menn, kvinner og barn er ofre for «moderne slaveri», hevder stiftelsen Walk Free Foundation i forskningsrapporten 2016 Global Slavery Index.

Hva med din mobiltelefon?

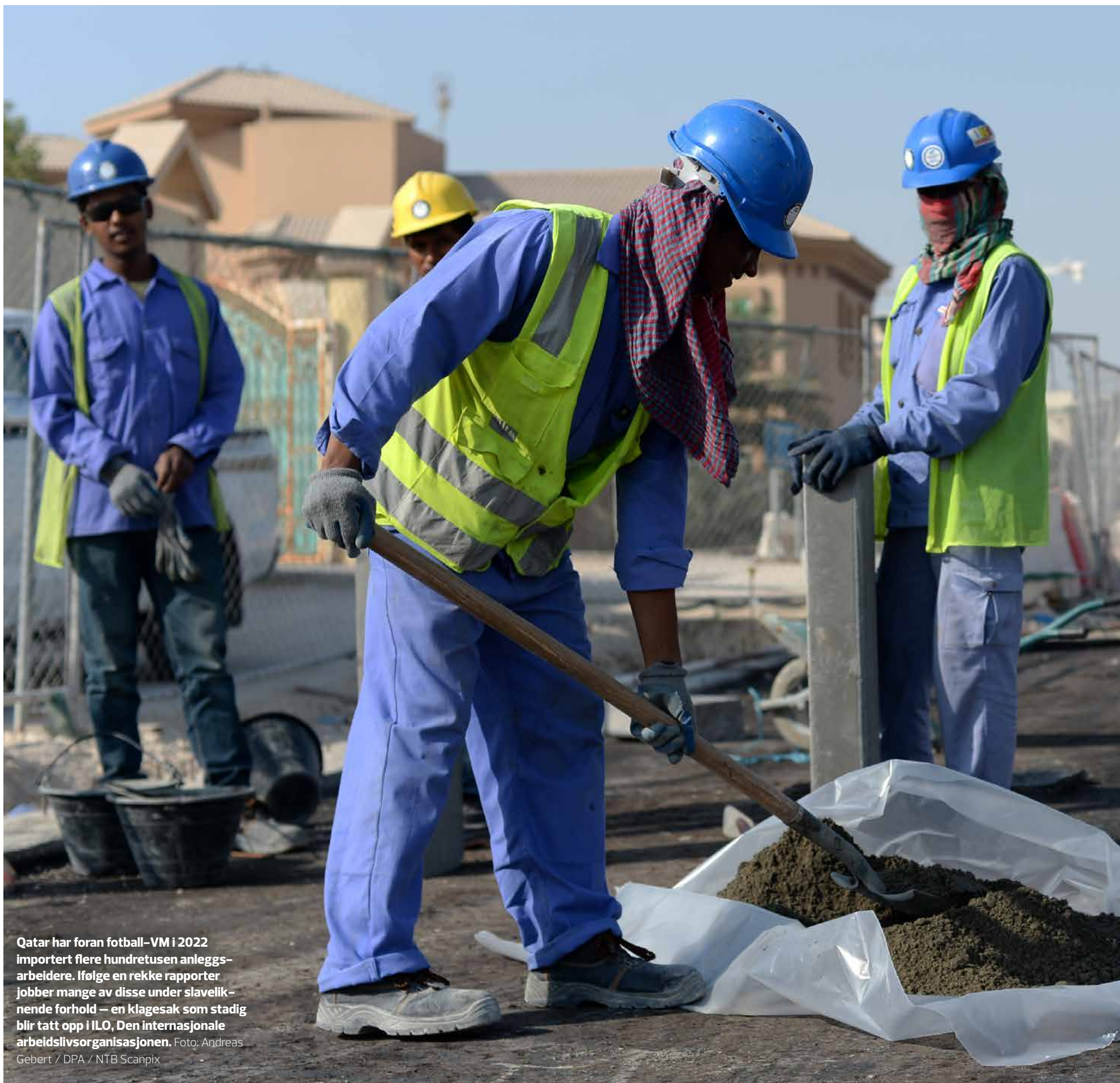
Det totale antallet mennesker som utfører slavearbeid i verden er med andre ord usikkert. Men uansett antall; enkeltstykkeene er mange.

Ett eksempel er 8-årige Dorsen, som jobber under umenneskelige forhold i en av de dype, mørke koboltgruvene i Den demokratiske republikken Kongo. Filmopptakene fra SkyNews har blitt delt mye på sosiale medier den siste tiden. Vi får høre at Dorsen tjener cirka en krone dagen – for at din og min smarttelefon skal virke. Det er etterspørselen etter Litium-ion til mobilbatterier og elbiler som har satt fart i gruvedriften der tusenvis av barn er tvunget til å jobbe for slavelønn.

– Flere land har regelverk med myndigheter og mekanismer som fanger opp en del av det som skjer. Det er også innført strengere krav til bedriftene. Men det er i tillegg utrolig viktig at vi som forbrukere etterspør varer som er laget på en ordentlig måte. Vi må kreve at produsentene redegjør for hele verdikjeden uansett om vi kjøper en iPhone, tomater eller klær, sier Rasmussen.

LO-sekretæren mener at det har vært en positiv utvikling de siste årene, at forbrukerengasjement har påvirket mange av de store internasjonale selskapers bevissthet om →

22 Tema: Menneskehandel

Qatar har foran fotball-VM i 2022 importert flere hundretusen anleggsarbeidere. Ifølge en rekke rapporter jobber mange av disse under slaveliknende forhold – en klagesak som stadig blir tatt opp i ILO, Den internasjonale arbeidslivsorganisasjonen. Foto: Andreas Gebert / DPA / NTB Scanpix

→ tvangsarbeid. Men det vil fortsatt være «noen som prøver å lure deg.»

– Når du følger alle de små ledene i verdikjeden til en data-chip, vil det antakeligvis dukke opp noe som ikke er helt bra. Derfor må du ikke alltid tenke at «jeg går for det billigste», men heller spørre: «Har de som har laget dette fått en lønn de kan leve av?»

Fotball-VMs mørke kulisser

«Verdige arbeidsforhold og en lønn du kan leve av» er mantraet for LO-sekretæren, der hun sitter i sofaen på kontoret i 5. etasje ved Youngstorget i Oslo. Hun sitter sjelden stille i den sofaen. Neste uke reiser hun til Pakistan for å se hvordan LO kan støtte de unge jentene som blir utbyttet som husslaver. Denne uka er hun på en ILO-konferanse i Geneve, der Qatar og fotball-VM blir tatt opp som en tilbakevendende klagesak.

– Vi har mye fokus på store idrettsarrangementer, og det har kommet inn mange rapporter om hvordan arbeidere i Qatar jobber under slaveliknende tilstander. ILO følger situasjonen tett, sier Rasmussen.

Qatar har foran fotball-VM i 2022 importert flere hundretusen anleggsarbeidere. En stor andel er fra fattige og jordskjelverhjede Nepal. Mange arbeidere har allerede mistet livet på grunn av forferdelige arbeidsforhold, varme og mangel på sikkerhet, ifølge Amnesty International. Renee Rasmussen forklarer hvordan mange av dem lider under den såkalte «Kafala-bestemmelsen».

«Kafala-bestemmelsen».

– Det som skjer er at en privatperson eller et privat «firma» lokker til seg mennesker som kommer fra trange kår, ønsker seg jobb, søker et bedre

Renee Rasmussen, LO-sekretær og norsk delegat i ILO, FNs arbeidslivsorganisasjon.

liv. De tar ansvar for dem, sørger for arbeidstillatelse, og leier dem ut. Og så tar de passene deres, slik at de ikke kan reise hjem uten sjefens samtykke.

Arbeiderne blir lovet gode penger, bolig og gode arbeidsvilkår – og håper å kunne sende penger hjem til familien. I stedet ender mange med å miste livet i heten på arbeidsplassen, forteller Rasmussen videre. Eller de ender opp med mindre penger enn det de hadde da de dro og en gjeld de aldri klarer å betale tilbake – til dem som «skulle hjelpe dem å skaffe dem jobb».

– Fra et norsk ståsted er det viktig at vi er med og legger internasjonalt press når land blir tildelt OL, fotball-VM og andre store arrangementer. Derfor har vi i LO god kontakt med både Idrettsforbundet og Fotballforbundet, understreker Renee Rasmussen.

Fattigdom, migrasjon og krig

De fleste land i verden har ratifisert de ulike FN-konvensjonene som omhandler menneskehandel, tvangsarbeid og slaveri. Men ikke alle land er like gode til å følge opp. Og fattigdom, migrasjon og krig er ofte bakenforliggende årsaker.

– Så lenge vi har krig, ustabile forhold, for lite mat, så vil mennesker ofre seg selv, ta sjanser i håpet om å kunne sende penger hjem. I søken etter et bedre liv, risikerer du å havne i situasjoner der du kan bli utnyttet. Det vil alltid være lett å utnytte mennesker i en sårbar situasjon, understreker Renee Rasmussen.

Norge i bresjen

Kampen mot menneskehandel handler i det store og hele om «å fortsette å jobbe for en bedre verden», mener den engasjerte LO-sekretæren.

Fakta om menneskehandel

Av Nina Bull Jørgensen

1 Hva er menneskehandel?

«Organisert handel med mennesker der barn, kvinner og menn utnyttes til å utføre arbeid og tjenester ved bruk av tvang, vold, trusler, forledelse eller ved å utnytte personens sårbare situasjon».

Fra den såkalte Palermoprotokollen (2000). Etter 2005 er også fjerning og handel med indre organer regnet som menneskehandel.

2 Hvor mange mennesker?

ILO anslår at mer enn 20 millioner mennesker i verden er ofre for menneskehandel. Av disse er 90 prosent utnyttet av privatpersoner og private bedrifter, mens 10 prosent er tvunget til å arbeide av staten, av militære grupper eller i fengsler. 55 prosent av ofrene er kvinner og jenter 45 prosent er menn og gutter. Hvert fjerde offer er under 18 år.

3 Hvor mange penger?

Menneskehandel regnes som den nest største, og raskest voksende, illegale industrien i verden – bare overgått av narkotikaindustrien, og med illegal våpenhandel på cirka samme nivå.

Menneskehandel og tvangsarbeid gir bakmennene **mer enn 1200 milliarder kroner** i årlig ulovlig fortjeneste, ifølge ILOs beregninger. Det tilsvarer mer enn halvparten av Norges årlige bruttonasjonalinntekt (BNI).

4 Hva er de vanligste formene for tvangsarbeid?

Ett av fem ofre for menneskehandel (22 prosent) blir tvunget til prostitusjon eller annen seksuell utnyttelse. Mange jenter og unge kvinner blir utnyttet som hushjelper under slaveliknende forhold. Ellers skjer det oftest i sektorer basert på bruk av

mye manuell arbeidskraft, som for eksempel i jordbruk, gruvedrift, fiske, bygg- og anlegg, tekstilindustrien og restaurantbransjen. I krig og konflikt blir gutter og jenter fanget opp av militante grupper og utnyttet som barnesoldater, sexslaver, bærere, kokker, og lignende. Salg av barnebruder og tvangsekteskap er også en form for moderne slaveri.

5 Hvor i verden skjer det?

Nesten alle land i verden er berørt av menneskehandel, enten som opprinnelsesland for ofrene, som transitland eller destinasjon. FN rapporterer at ofre fra minst 127 land har blitt utnyttet i 137 land. Europa og Norge er ikke unntak. Menneskehandel er mest utbredt i Sør-Asia (India, Nepal, Pakistan, Bangladesh), samt Kina og Afrika sør for Sahara.

6 Menneskehandel og menneskesmugling, hva er forskjellen?

Til forskjell fra menneskesmugling inneholder FNs definisjon av menneskehandel vilkår om at det må ha forekommet både en form for tvang/forledelse, og deretter en påfølgende utnyttelse av ofrene. Mens menneskesmugling forutsetter at migrantene har gitt sitt samtykke til å bli smuglet illegalt inn i et land, har ofre for menneskehandel enten ikke samtykket, eller de har blitt med frivillig på falske premisser. Mens smuglingen opphører ved ankomsten til bestemmelsesstedet, innebærer menneskehandel en vedvarende, ulovlig utnyttelse av offeret. Og i motsetning til smugling, kan handel med mennesker foregå innenfor et lands grenser. ■

Kilder: ILO, Store norske leksikon, organisasjonen Free the Slaves, Walk Free Foundation, United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).

– Vi må ikke gi oss! Og for oss fra arbeidslivsorganisasjonene og ILO handler det om å jobbe for anstendig arbeid og sosial rettferdighet i hele verden. Det er også 100-årsåret for ILO, som skal feires i 2019, sier hun.

Mye av LOs arbeid i utviklingsland er Norad-finansiert. Landsorganisasjonen er med på å bygge opp

« Vi forbrukere må kreve av produsentene at de redegjør for hele verdikjeden, enten vi kjøper en iPhone, tomater eller klær. »

Renee Rasmussen, LO-sekretær og ILO-delegat

lokale arbeidstakerorganisasjoner, og også arbeidsgiverorganisasjoner – «slik at man har en motpart». De lokale arbeidsgiverorganisasjonene er sentrale i kampen mot menneskehandel og tvangsarbeid.

Ros til Norges arbeid

LO-sekretæren gir mye ros til Norge, som gikk i bresjen og var med å etablere Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) i 1919.

– Norge har alltid, uansett regjering og politisk farge, vært veldig opptatt av disse tingene her. Det at Norge går fram som et sterkt og godt eksempel viser at et grunnleggende menneskesyn ligger i bunn. Dette kan selvfølgelig være et «konkurransedrawback» for norske selskaper som etablerer seg i utlandet, men målet må jo være at alle regjeringer etter hvert følger Norges eksempel, sier Rasmussen. ■

Demonstranter i Jakarta krever at regjeringen beskytter indonesiske hushjelper mot overgrep og tvangsarbeid. Indonesia la ned et forbud mot å sende unge jenter til Malaysia etter at en indonesisk hushjelp ble skådet med kokende vann av sin arbeidsgiver. Rundt 300.000 indonesiske hushjelper jobber i sørøst-asiatiske naboland, mange under slaveliknende forhold. Foto: AFP/Bay ISMOYO

24 Tema: Menneskehandel

Demonstrasjon mot menneskehandel i den malawiske landsbyen Majuni, ved grensen til Mosambik. Mange fattige blir lurt til å tro at de skal tjene gode penger, men ender som tvangsarbeidere på store gårder i nabolandet, som ubetalte hushjelper eller som prostituerte. Foto: Kirkens Nødhjelp/RAC Malawi

Prisen for en slave? 110

I Malawi er menneskehandel en kilde til raske penger. For rundt 1100 kroner kan en velstående bonde i et naboland kjøpe seg en malawisk landarbeider, rapporterer Bistandsaktueltets lokale korrespondent.

Av Raphael Mweninguwe, i Malawi

Mennesker fra landsbygda i Malawi blir solgt til rike personer i Sør-Afrika, Tanzania eller Mosambik. Arbeiderne utnyttes på det groveste, som ekstremt billig arbeidskraft uten rettigheter. De havner ofte ute på åkrene, men også som hushjelper og som sexarbeidere.

Menneskehandlerne tjener minst 100 000 malawiske kwacha, over 1100 kroner, per person som selges. Det framgår av informasjon Bistandsaktuelt har fått fra en rekke kilder i politiet, frivillige

organisasjoner og internasjonale organisasjoner.

I Malawis grenseområder er både menn, kvinner og barn til salgs. Betalingen arbeiderne selv får er minimal, løsjen og maten dårlig. Arbeidskontrakter og rettigheter finnes ikke. Mange utnyttes på det groveste. I strid med lovverket. Derfor regnes det som slavearbeid.

En ny lov som ble vedtatt i 2015 forbyr praksisen. Spørsmålet er likevel om Malawis myndigheter har evne og vilje til å håndheve loven, sier kilder vi snakker med.

Tar med seg ti om gangen

I byen Dedza, tett på grensa mellom Malawi og Mosambik, treffer vi politiinspektør Patrick Chambuluka. Han kjenner godt til problemet.

– Menneskehandlere lokker malawiere med løfter om arbeid i et av nabolandene. De tar gjerne med seg rundt ti personer, og kan da putte én million kwacha (om lag 11 000 kroner, red.anm.) i lomma, forteller politiinspektøren.

Dedza-distriktet har to offisielle grensestasjoner. De fleste av menneskene som selges til Mosambik og

«Menneskehandlerne tar gjerne med seg rundt ti personer, og kan da putte én million kwacha i lomma.»

Patrick Chambuluka, politiinspektør

Sør-Afrika reiser over disse grensestasjonene. Enten mangler de reisedokumenter, eller de er utstyrt med falske pass. Menneskehandlerens jobb er å få dem problemfritt over grensen.

Lokkes av drømmen om god inntekt

– Fattigdom er en viktig drivkraft for menneskehandelen. De som selges blir lurt til å tro at de skal gjøre gode penger, sier politiimannen.

Chambuluka forteller historien om en malawier som ble solgt til en gård i Mosambik. Mannen var på jakt etter penger til å kjøpe seg en sykkel. Etter å ha jobbet en hel sesong fikk han en sum tilsvarende cirka 300 kroner – utbetalt i falske penger.

Han ble senere arrestert og dømt for falskmyntneri, fordi retten ikke ville tro på at han hadde fått de falske pengene av gårdeieren.

Chambuluka sier politiet har gjennomført aksjoner, og har klart å redde

En minibuss med megafon på taket reiser rundt i Malawi for å rope ut om faren for å bli utsatt for menneskehandel.

Foto: Kirkens Nødhjelp/RAC Malawi

Elever fra ungdomsskolen i Majuni engasjerer seg i kampen mot menneskehandel.

Foto: Kirkens Nødhjelp/RAC Malawi

– Jeg blir trist når jeg ser at noen vil selge barn for å få penger, sier den lokale bonden Friday Juma.

Foto: Raphael Mweninguwe

0 kroner...

flere hundre personer fra menneskehandel. Men han erkjenner samtidig at noen politifolk og grensevakter spiller på lag med menneskehandlerne. Her er store penger involvert. Fristelsene smaker søtt når egen statlig lønn er liten og sur.

– Vi har også hatt slektninger som har vært her og klaget over urettferdig behandling, fordi en slektning ble stoppet på grensa. De hadde håpet å få penger av ham senere dersom han hadde fått reise.

Ny lov

En ny lov med forbud mot menneskehandel ble vedtatt i 2015. Den har medvirket til å redusere omfanget av problemet. Loven har en straffesamme på opptil 14 års fengsel for den som blir tatt og kjennes skyldig i menneskehandel.

Men politiet vil ikke utelukke at menneskehandlerne har funnet måter å unngå straffefølgelse.

– Kanskje bruker de andre grenseområder, der det ikke er politi til stede på grensepostene, sier Chambuluka.

Organisasjoners arbeid for økt bevisstgjøring av befolkningen har også bidratt positivt, mener han. Den norske organisasjonen Kirkens Nødhjelp, og dens samarbeidspartnere i Malawi, er blant de som har bidratt.

Barn går for under tusenlappen

Lloyd Ndalama er sosialarbeider i Lobi, i Dedza-distriktet nær grensa mot Mosambik. Han mener at menneskehandelen fortsatt er «big business» og at den også omfatter handel med barn.

– Prislappen på et barn er rundt 80 000 kwacha (930 kroner). Det meste av denne trafikken skjer med foreldrenes samtykke, sier sosialarbeideren.

Vi treffer også den lokale bonden Friday Juma. Han har selv sju barn.

Lloyd Ndalama, sosialarbeider

Juma sier han blir trist når han ser at noen vil selge barn for å få penger. Som oftest er familien involvert, samt lokale ledere som mottar penger fra «uærlige folk», forteller han.

– Mange mennesker tror at Sør-Afrika er stedet de kan bli rike. Men det er jordbruket som er Malawis gull. Folk må ikke la seg lure til å tro at de vil bli rike straks de kommer til et annet land, advarer han.

Selv kombinerer han dyrking av mais og poteter med kyr og geiter. Bonden ber regjeringen sørge for at loven mot menneskehandel blir etterlevd, «slik at menneskehandlerne ikke lenger får misbruke våre barn», som han sier.

– Har de reell vilje?

Sosialarbeider Ndalama tror det blir vanskelig å kvitte seg helt med problemet, selv om politiet og rettsvesenet skulle ønske å gjøre noe med problemet. Kampen mot menneskehandelen ligger også i hendene til politikere, som ofte er korrupte, hevder han.

– Spørsmålet er om de virkelig har vilje til å gå løs på problemet, sier han. ■

Norges innsats

■ Norge støtter multilaterale organisasjoner som FNs kontor mot narkotika og kriminalitet (UNODC), ILO og Interpol, samt ikke-statlige tenketanker som Global Initiative Against Transnational Organized Crime og Rhipto.

■ ILO får avtalefestet støtte fra Norge på 231 millioner kroner for perioden 2015–2018. Norge er også med i ILOs styre, som behandler saker knyttet til ILOs konvensjon nr. 29 om tvangsarbeid.

■ Norad støtter en rekke tiltak for å fremme anstendig arbeid, for eksempel ILOs Score-program, Sustaining Competitive and Responsible Enterprises.

■ Norge bidrar også i kampen mot organisert fiskerikriminalitet, inkludert menneskehandel og tvangsarbeid ombord på fiskebåter.

■ Regjeringens handlingsplan (2016) mot menneskehandel kan leses her: www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-handlingsplan-mot-menneskehandel/id2522342/

26 Tema: Menneskehandel

Zione var 13 år da hun ble solgt

Zione og Mary ble lovet godt betalt arbeid i Tanzania, men endte opp med å bli utnyttet og mishandlet.

Av Raphael Mweninguwe, i Malawi

Zione Kampira er 16 år og alenemor til en toåring. Hva barnefaren heter vet hun ikke. Hun snakker sjelden om det som skjedde i 2014, da hun var barnearbeider i Tanzania.

Hun kommer fra Dedza-distriktet i Malawi. For tre år siden møtte hun en mann i landsbyen som lofte henne arbeid i Tanzania. Familien hennes er fattig, og foreldrene samtykket raskt til at datteren skulle få reise for å jobbe i nabolandet.

Zione, som dengang var 13 år, ante ikke hva slags jobb hun skulle få. Det oppdaget hun først da hun kom til Tanzania sammen med en forretningskvinne som hadde plukket henne opp i Dedza.

– Jeg ble mishandlet av mine sjef, jeg ble voldtatt og ble gravid, forteller hun.

Ble reddet av sosialarbeidere

Zione ble senere reddet fra marerittet av sosialarbeidere i Dedza. Hun fikk hjelp til å bli reintegrert i samfunnet, men sier hun fremdeles opplever at mange mennesker i landsbyen hennes vifter med en pekefinger til henne.

Mary Mponda (17) kommer fra den samme landsbyen som Zione. Hun ble solgt til en tanzaniansk forretningskvinne da hun var 14. Nå er hun tilbake hos familien sin, også hun takket være lokale sosialarbeidere. De fikk henne fri, med hjelp fra Rights Advice Center, en menneskerettsorganisasjon støttet av Kirkens

Nødhjelp.

Menneskehandleren hadde lovet henne en godt betalt jobb i Tanzania, men hun endte opp som hushjelp hos en husfrue som mishandlet henne.

– I dag er jeg fri og jeg vil advare foreldre mot å selge barna sine til ukjente mennesker for pengenes skyld. Det er forferdelig, sier hun.

Fikk stoppet salg av fem barn

Organisasjonen Rights Advice Center (RAC) sier barn helt ned i tiårsalderen blir solgt, de fleste med samtykke fra foreldre og lokale landbysledere.

– Med økonomisk støtte fra Kirkens Nødhjelp har organisasjonen klart å berge mange barn som er blitt solgt, sier programansvarlig i RAC Stella Mpasu.

Organisasjonen samarbeider også med sosialkontoret i Dedza-distriktet. Sosialarbeider Lloyd Ndalama forteller at hans kontor, sammen med RAC og politiet, fikk stoppet salg av fem barn i 2015, to gutter på 14 og tre jenter på 15 og 13.

– Da vi spurte personen som hadde disse barna hvor han skulle med dem, kunne han ikke gi noe troverdig svar. Da skjønnte vi at noe var galt. Vi kontaktet politiet, og den mistenkte ble arrestert. Han ble senere kjent skyldig og dømt, sier han.

Ndalame forteller at hans kontor i 2015 hadde ti saker om handel med barn, med i gjennomsnitt sju barn involvert i hver sak. De ble solgt enten til Mosambik eller Tanzania. De fleste

Zione Kampira var bare 13 år da hun ble sendt til Tanzania for å arbeide. Hun ble mishandlet av sjefene sine, i tillegg voldtatt og endte opp som gravid. Nå er hun 16 år og alenemor.

Foto: Raphael Mweninguwe

jentene som blir solgt ender som sexarbeidere, opplyser han.

– Fattigdom er den viktigste årsaken til at barn blir solgt. Fattige foreldre blir lokket med kontanter for å la menneskehandlere sende vekk barna deres. Enkelte landsbyledere er også involvert i denne trafikken, sier sosialarbeideren.

Fattigdom og uvitenhet

Handel med barn foregår i nesten alle deler av landet. Politiet i Phalombedistriktet sør i Malawi sier de i snitt har seks slike saker hver måned. De fleste barna blir transportert til Mosambik, der de jobber på jordbruksseierdommer. Når sesongen er slutt får de betaling;

enten en sykkel eller litt kontanter som de kan sende hjem til familien.

Politihovedkvarteret i hovedstaden Lilongwe opplyser at 23 barn ble reddet i 2013. Men tallet på barn som blir solgt kan være høyere fordi de fleste sakene ikke blir meldt. Det gjelder særlig når barna reiser med foreldrenes samtykke.

Barnevernloven fra 2010 forbyr handel med barn. De skyldige risikerer streng straff. I Zomba-distriktet ble for eksempel en person dømt til 25 år i fengsel etter å ha blitt kjent skyldig i å sende tretten barn fra Malawi til Mosambik. Malawis regjering og FNs barnefond Unicef arbeidet hardt for å få barna tilbake til Malawi.

Kirkens Nødhjelp: – Nå må vi sikre at

Av Nina Bull Jørgensen og Raphael Mweninguwe

Kirkens Nødhjelp og partnere i Malawi arbeidet målbevisst i flere år for at loven mot menneskehandel skulle bli vedtatt. Nå gjelder det at den blir etterlevd i det praktiske liv. Politikere, jurister og politi har vært målskiver for lobbyarbeidet.

– Vi er glade for at loven nå er på plass, og at den avskrekker mange fra å drive menneskehandel. Men en ting er å ha en lov, å sørge for at den hånd-

heves er en annen, sier Stein Villumstad, landrepresentant for Kirkens Nødhjelp i Malawi.

Store penger er involvert i denne trafikken. Og ofrene for menneskehandel vet ofte ikke selv at de blir solgt, forteller Villumstad.

Malawi har nå opprettet et nettverk der både frivillige organisasjoner og myndighetene er representert, for å bidra til at loven mot menneskehandel blir fulgt opp i praksis.

Stein Villumstad, stedlig representant for Kirkens Nødhjelp

Kirkens Nødhjelp i Malawi samarbeider med rettighetsorganisasjoner, kvinnejuristforeningen, Frelsesarméen, kirker og andre trosbaserte organisasjoner, blant annet med opplæring og bevisstgjøring om barns og kvinners rettigheter og bistand til ofre for menneskehandel.

Ny lov i 2015

Organisasjoner i sivilsamfunnet var også drivkraften for å sikre at loven mot menneskehandel ble vedtatt i 2015. Det forteller seniorrådgiver Thora Holter, som i flere år jobbet med Kirkens

Nødhjelps program mot menneskehandel i Malawi. Nå snur KN fokuset mot opplysningsarbeid rundt lovverket.

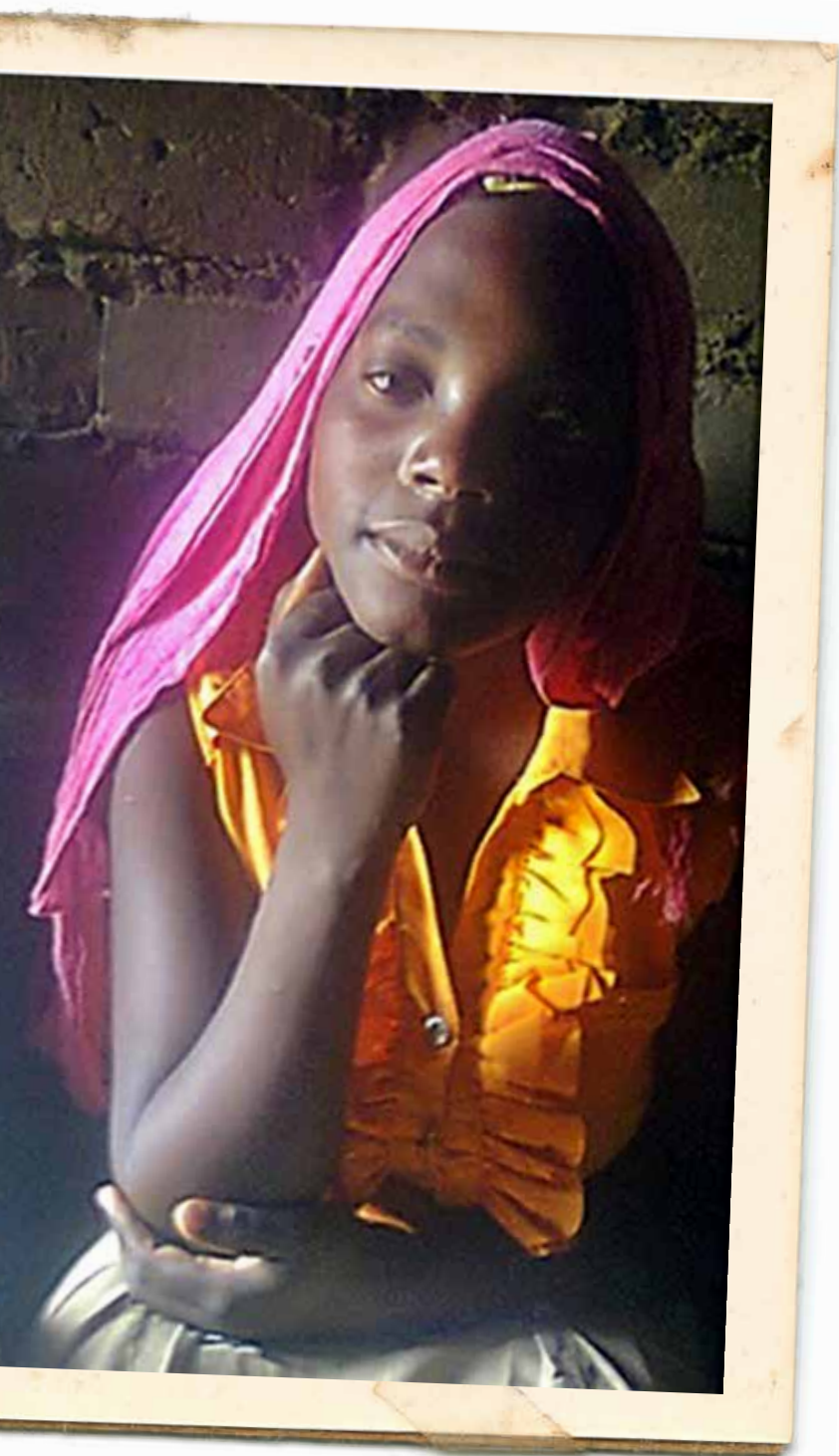
– Behovet er stort for å gjøre loven kjent overfor befolkningen i utsatte områder, understreker Holter.

Blant de som skal skoles er også lokalt politi, grensevakter, jurister, lokale og tradisjonelle ledere, religiøse ledere, lærere og helsearbeidere.

Kirkens Nødhjelps lokale partnere jobber tett med nettverket mot menneskehandel i Malawi, forteller hun videre. De driver opplysningsarbeid, blant i samarbeid med Frelsesarmeen

Var offer, ble selv forbryter

Menneskehandlere solgte og utnyttet Moussilia Attiyede da hun var barn. Som voksen gjorde hun akkurat det samme selv. **Av Jane Labous**

Bevisstgjøring

– Det er nødvendig med mye holdningsarbeid og informasjon, særlig til foreldre, sier McKnight Kalanda, sjef for barnespørsmål i Barne-, likestillings- og velferdsdepartementet i et intervju med Bistandsaktuelt.

Kalanda mener at det er fattigdom og uvitenhet som driver foreldre til å godta handel med barn.

– Regjeringen må arbeide med å bevisstgjøre borgerne om menneskehandel med barn og hvor skadelig det er for barna, sier han.

Kjenner ikke lovene

Det er oftest jenter som er ofre for

menneskehandel. Bare i Mangochi-distriktet rammer det 40-50 jenter i året, de fleste sendes til Tanzania. Elita Chayala Yobe, programkoordinator i Kirkens Nødhjelp i Malawi er enig i at fattigdom er en viktig årsak til at foreldre godtar at barna utsettes for menneskehandel.

– En annen grunn er at foreldrene ikke har noen som helst kjennskap til lovene som skal beskytte barns rettigheter, sier hun.

Korrupsjon og manglende åpenhet gir næring til handelen med barn, mener Yobe videre, som understreker at det både trengs politisk vilje og penger dersom denne kampen skal vinnes. ■

loven etterleves

i Malawi, og iverksetter kampanjer overfor utsatte og sårbare grupper av barn og ungdom om hva menneskehandel er, hva de skal gjøre for å unngå det, hvor de kan rapportere og hvilke rettigheter de har.

– Her kommer barnearbeid, sex-slaveri og barneekteskap også inn, sier Holter.

En av oppgavene er også å oversette loven til lokale språk.

Blir lurt av religiøse ledere

– Hva mener du er de bakenforliggende årsakene til menneskehandel i

Malawi?

– Jeg vil si det er en kombinasjon av fattigdom og tradisjon. Mange blir lurt av mennesker de stoler på. Det kan være slektninger eller det kan være religiøse ledere fra Tanzania, som frister med skolegang og arbeidsmuligheter. Og så blir de i stedet solgt som barnebruder eller ender i sex-industrien. Jeg fikk det beskrevet fra en som var med og reddet en gruppe på 20 barn fra slavearbeid i Tanzania. Alle var i ungdomsskolealder fra samme landsby. De fleste foreldre vil jo det beste for barna sine, men de aner ikke hva de sender dem avgårde til. ■

De opplever det samme som slavearbeiderne i Malawi, Tusenvis av unge jenter i det vestafrikanske landet Togo blir hentet fra landsbygda til hovedstaden, eller naboland, for å jobbe som ubetalte hushjelpere.

«Arbeidsformidlerne» er kjent som «ogas». De er ofte nære kvinnelige slektninger som tanter, eldre søstre eller en de kjenner fra nabolaaget. Moussilia Attiyede ble lurt med til Nigeria da hun var ni år gammel.

– De pleide å låse meg inn når de dro på jobb. Jeg tok vare på barna deres, laget mat. Jeg var der i ni år, forteller den 45-årige tidligere barneslaven.

Da hun endelig ble fri reiste hun tilbake til landsbyen sin i Togo, men klarte ikke å tilpasse seg. Det var ingen jobb å få. Hun hadde lært seg å sy, men hadde ingen symaskin. Hun reiste tilbake til Nigeria for å prøve å skaffe penger til en symaskin, men endte i stedet med å involvere seg i en annen virksomhet, som hun allerede kjente godt til...

– Jeg var den som tok imot lønnen deres, og jeg puttet det meste i mine egne lommer. De ble dårlig behandlet, akkurat som jeg ble da jeg kom til Nigeria for første gang, sier Attiyede.

Attiyede forteller at hun begynte i det små. Hun tok med seg noen få jenter over grensen i buss. Jentene var mellom 12 og 18 år. Etter hvert ble hun en kjent «oga» med et stort

nettverk. Hun tjente mer og mer penger, og organiserte folk som dro over grensen og fraktet jenter med private biler.

– Noen jenter ble med frivillig. Andre måtte jeg lyve til, gi falske løfter. Da de skjønnte hva som var i ferd med å skje, var det mange som hylte og skrek at de ville hjem. Men mitt mål var å tjene penger. Jeg brydde meg ikke om at de måtte lide på samme måte som jeg selv gjorde da jeg var barn. I stedet sørget jeg for å selge dem til et avsidesliggende sted der det var vanskelig for dem å rømme.

Men en dag ble en av jentene hun hadde solgt kritisk syk, nær ved å dø. Det ble en vekker. Moussilia Attiyede bestemte seg for å slutte å selge unge jenter. Hun startet i stedet en systue. I 2015 ble hun en av Plan Internationals samarbeidspartnere i kampen mot menneskehandel.

– Jeg mener myndighetene og frivillige organisasjoner må kjempe sammen mot handel med barn, sier hun.

Attiyede lærer opp unge jenter til å sy, slik at de kan få seg et levebrød. Hun har allerede "uteksaminert" fire grupper med jenter som er i faresonen, eller har blitt reddet fra slaveri. Og hun er aktiv i lokalsamfunnet for å informere og advare unge jenter og deres foreldre mot menneskehandel.

(Intervjuet med Moussilia Attiyede er gjort på oppdrag for Plan International.) ■

Moussilia Attiyede har vært både barneslave og slaveselger. Nå er hun en angrende synder med et eget hjelpeprosjekt.

Foto: Jane Labous / Plan International

Økonomi

Toppøkonom om Oljefondet:

Invester i infrastruktur

Norge bør investere deler av Oljefondet i utviklingsland, mener Justin Yifu Lin, tidligere sjeføkonom i Verdensbanken. Slik kan Norge bidra til økonomisk vekst, og samtidig tjene penger. **Av Asle Olav Rønning**

Den kjente kinesiske økonomen mener Norge bør vurdere å bruke Statens pensjonsfond Utland (Oljefondet) til å investere i infrastruktur som veier og kraftforsyning i utviklingsland. Slike investeringer kan bidra til å fjerne flaskehalsen som bremser for økonomisk vekst.

– På den måten kan man slå to fluer i én smekk. Så lenge slike infrastrukturprosjekter er godt plan-

lagt og gjennomført, kan de gi mye høyere avkastning enn tradisjonelle investeringer. De kan også bidra til vekst i utviklingsland, sier Lin til Bistandsaktuelt.

Den tradisjonelle måten å plassere penger på – aksjer og statsobligasjoner – har siden finanskrisa for snart ti år siden gitt svært lav avkastning på grunn av det lave rentenivået internasjonalt. Lin påpeker at det derfor kan være lønnsomt for Norge å se etter

andre investeringsmuligheter.

Lin, som nylig besøkte Norge, er en markert stemme i den globale debatten om hvordan fattige land skal få til økonomisk vekst. Han ble i 2008 den

«For meg er fattigdom ikke noe som er skjebnebestemt.»

første økonomen fra et utviklingsland som fikk den prestisjetunge stillingen som sjeføkonom i Verdensbanken. I dag er han professor i økonomi ved Peking University og leder for Center for New Structural Economics, et senter han selv har opprettet.

Kinesiskledet utviklingsbank

Det norske Oljefondet er et av verdens største statlige investeringsfond, om ikke det største, med en verdi på

■ LIKESTILLING

12 000

milliarder dollar er summen den globale verdiskapningen kan øke med hvis det satses på kvinner og likestilling verden over. Dette ifølge en rapport fra konsulentfirmaet McKinsey.

■ KLIMA

Mer klimavennlig energiproduksjon

Globale CO₂-utslipp som følge av energiproduksjon økte ikke i fjor. Dette var det tredje året på rad at disse utslippene ikke økte, melder Det internasjonale energibyrået (IEA). Årsakene er økt bruk av fornybar energi, overgang fra kull til gass og mer effektiv energiproduksjon.

Lønninger i Kina har steget rekordraskt

Lønnsnivået i Kina har steget med 64 prosent siden 2011, og er nå på nivå med land som Portugal, melder nettstedet cnbc.com. Tallene er fra analysebyrået Euromonitor.

Kinesiske lønninger har gått forbi lønnsnivået i Brasil og Mexico.

Timelønninger i industrien i Kina skal nå være fem ganger så høye som i India. Tekstilindustrien er blant de bransjene som sliter med å være konkurransedyktige, og mange kinesiske selskaper investerer i produksjon i andre asiatiske land. ■

strukturbanken (AIIB), som er ledet av Kina og startet sin virksomhet i fjor, kan være en hjelp i denne sammenhengen. Det er allerede etablert koblinger mellom Norge og den kinesisk-ledede utviklingsbanken. Norge er innskyter i AIIB, og har lovet å bidra med betydelige overføringer og garantier de neste fem år.

Suksessoppskrift fra Øst-Asia

Kina har lenge lagt stor vekt på investeringer i infrastruktur som et viktig virkemiddel for å bidra til økonomisk vekst, ikke minst i afrikanske land. Mange kraftverk, veier og jernbanelinjer er finansiert gjennom kinesiske lån og gaver til afrikanske land. Lin mener slike investeringer er helt nødvendige for at fattige land skal oppnå økonomisk vekst.

– I et hvilket som helst utviklingsland er manglende infrastruktur en flaskehals for økonomisk vekst, sier professoren.

Infrastrukturinvesteringer har også vært viktige for Kinas egen vekst. I en ny bok, «Going Beyond Aid», trekker Lin fram erfaringer fra Øst-Asias økonomiske veksteventyr.

Veien til økonomisk velstand går ifølge Lin gjennom satsing på arbeidsintensiv industri, moderat beskyttelse av hjemlige bedrifter, oppmuntring av utenlandsinvesteringer, tilrettelegging av eksport gjennom opprettelse av industriparkeer – og sterk satsing på infrastruktur.

Grunnleggende optimist

– For meg er fattigdom ikke noe som er skjebnebestemt, sier Lin, som er grunnleggende optimist på utviklingslands vegne.

Lin har på nært hold sett to økonomiske vekstmirakler utfolde seg – først på Taiwan, der han er født, og deretter i Kina. En lærdom fra Øst-Asia er at fattige land skal ta utgangspunkt i sin egen virkelighet og gjøre det beste ut av de mulighetene de har her og nå.

– Jeg tror at hvert eneste land har sine muligheter, sier Lin.

Han viser til den afrikanske øystaten Mauritius. På 1960-tallet ble Mauritius spådd en dyster framtid. James Meade, som senere skulle bli tildelt nobelprisen i økonomi, avskrev i en rapport til Verdensbanken Mauritius som uten økonomiske utviklings-

muligheter. Landet ligger midt i Det indiske hav, langt fra markedene, og var ensidig avhengig av produksjon av sukker.

I dag vet vi at det var en feil konklusjon. Etter mer enn to tiår med sammenhengende økonomisk vekst, blant annet basert på tekstilindustri, beskrives Mauritius som et veksteventyr. Landet er i dag i det øvre sjiktet av mellominntektsland.

Etiopia er et annet eksempel som passer godt inn i Lins modell. Det østafrikanske landet har trukket til seg internasjonale investeringer innen produksjon av sko og klær. Noen av investeringene er gjort av kinesiske selskaper.

Millioner av jobber på flyttefot

Tall for sysselsetting i Kina er ikke like nøyaktige som i mange andre land, men Lin anslår at Kina i 2014 hadde om lag 85 millioner jobber i arbeidsintensiv industri. Mange av disse er nå på flyttefot, i takt med at kinesiske arbeidslønninger stiger og Kinas satser på mer teknologisk avansert produksjon.

Lin påpeker at om afrikanske land skulle lykkes i å kapre bare ti prosent av disse jobbene, vil det bety et kraftig oppsving for industrialisering i Afrika.

Bistand alene kan ikke løfte de fattigste

– Jeg tror det er et behov for å redefinere bistand, ser Lin, som slår fast at bistand alene ikke kan løfte de fattigste landene.

Økonomen er kritisk til den stramme definisjonen av bistand som de rike landene har blitt enige om gjennom OECDs utviklingskomite (OECD-DAC). Han viser til helse som eksempel.

– Den beste måten å bidra til god helse på er å la fattige mennesker få bruke arbeidskraften sin til å tjene sin egen inntekt. Med en gang inntektene deres øker, vil de bruke mer penger på mat, og de vil bruke mer penger på helse, sier Lin.

Samtidig trengs det også investeringer i sykehus, noe som kan være en oppgave for tradisjonell bistand. En mer helhetlig tilnærming der både tradisjonell bistand, handel og investeringer inkluderes, er ønskelig, mener økonomiprofessoren. ■

Tidligere sjeføkonom i Verdensbanken, Justin Yifu Lin, mener alle utviklingsland kan lykkes med økonomisk vekst. Investeringer i infrastruktur som veier og kraftforsyning er en viktig del av Lins suksessoppskrift.

Foto: Evgeny Sinitsyn / Xinhua / NTB scanpix

mer enn 7600 milliarder kroner. Det meste er plassert i rike land i Europa, USA og Asia. Kun 0,6 prosent er investert i Afrika og 2,0 prosent i Latin-Amerika, ifølge fondets siste årsrapport.

Stortinget har ikke åpnet for å bruke Oljefondet til investeringer i infrastruktur, verken i utviklingsland eller i rike land. Debatten kan imidlertid komme opp på nytt når finansminister Siv Jensen legger fram

regjeringens årlige stortingsmelding om fondet i slutten av mars.

– Det er en frykt for at investeringer i utviklingsland har høy risiko og ingen politiker vil ha ansvaret for å være den som kastet norske pensjonspenger ut av vinduet?

– Ja. Det er derfor jeg sier at infrastrukturprosjekter må være godt utformet, nøye utvalgt og godt gjennomført, sier Lin.

Han mener at Den asiatiske infra-

Norske bedrifter kaprer mer av FN-markedet

Norske selskaper øker i det globale markedet for utstyr og tjenester til humanitær bistand. Superabsorberende fødelaken og solcellelamper er blant nye norske produkter med suksess.

Av Asle Olav Rønning

Jeg tror det er store muligheter i dette markedet. Det vil nok gå litt i rykk og napp, men det er vi forberedt på, sier Astrid Skreosen, gründer og daglig leder i Skien-bedriften ASAP Norway.

ASAP Norway har utviklet et høyabsorberende laken til bruk under fødsler. Skreosen startet bedriften for å produsere fødelaken for det norske markedet, og nå brukes det av mange norske sykehus.

Fødelakenet, som også kan brukes under operasjoner, suger opp blod og andre kroppsvæsker. Det betyr mindre risiko for smitte og infeksjon i sår, og kan dermed redde liv. Behovet kan være vel så stort i humanitære krisesituasjoner som i trygge norske sykehus.

Skreosen har selv bakgrunn som hjelpepleier, og mener behovet for utstyr som kan sikre smittefrie omgivelser i krisesituasjoner er undervurdert. Ofte brukes engangslaken av plast.

Sendte laken til Syria

Tidligere i år sendte den norske bedriften 11 000 fødelaken til Verdens helseorganisasjon (WHO) for bruk i

Syria. Det var den første kontrakten til en FN-organisasjon. Denne uka var Skreosen på Dubai International Humanitarian Aid & Development Conference & Exhibition (DIHAD) sammen med en rekke andre norske bedrifter.

DIHAD-messen er et stort utstillingsvindu for leverandører av utstyr og tjenester til humanitær bistand og en global møteplass. Skreosen forteller om stor interesse. Ambulanser kan være et nytt marked:

– Røde Kors/Røde halvmåne i Dubai starter nå utprøving av våre produkter i ambulansene sine. De bygger om cirka 400 ambulanser for bruk i katastrofeområder og utstyret dem herfra, sier Skreosen.

Krevende å kapre kontrakter

Bedriften er gjennom et samarbeid med en annen produsent også leverandør av likpøser. Skreosen sier at det er interesse også for dette produktet i det globale humanitære markedet.

Den første kontrakten om fødelaken med WHO er verdt 800 000 kroner. I tillegg til WHO er ASAP Norway i dialog med andre organisasjo-

Ingun Berget, administrerende direktør i Bright Products.

ner, blant annet Den internasjonale Røde Kors-komiteen, FNs innkjøpsorganisasjon UNOPS og UN Women.

– Det er flinke folk i organisasjonene, og det er kjempespennende å jobbe med dette. Men det er også krevende, for det er store organisasjoner, sier hun.

Har solgt 1,4 millioner lamper

En gründerbedrift som allerede har opplevd betydelig suksess i nødhjelpsmarkedet, er Oslo-bedriften Bright Products. Solcellelampe «Sun Bell», opprinnelig utviklet av norske K8 Industridesign, lyser nå opp i flyktingleirer i Uganda, Kenya, Sør-Sudan og en lang rekke andre land.

Lampa har flere ulike funksjoner. I tillegg til å sikre brannsikker og miljøvennlig belysning kan den også brukes til å lade mobiltelefoner.

Bedriften fikk sin første avtale med FNs utviklingsprogram (UNDP) og FNs høykommissær for flyktinger (UNHCR) i 2014, om å levere 50 000 lamper. Deretter har salget skutt i været. Til nå er hele 1,4 millioner lamper solgt eller er under bestilling.

– Selskapet går veldig bra. Salgstallene gjennom FN har vært en

enestående solskinnshistorie, sier administrerende direktør Ingun Berget.

Vokser ut av gründerfasen

Bright Products er nå i ferd med å vokse fra gründerfasen til en etablert bedrift. Bedriften har økt fra to til 11 ansatte. Produksjonen foregår i Thailand og Kina.

Berget sier at det har vært helt avgjørende for suksessen å sørge for kvalitet i alle ledd i takt med at leveransene har blitt skalert opp.

I tillegg har hovedproduktet blitt utviklet mye underveis. Hun legger dessuten vekt at bedriften ikke måtte startet helt på bar bakke, den har helt fra begynnelsen samarbeidet med en etablert norsk leverandør, W. Giertsen Energy Solutions.

« Salgstallene gjennom FN har vært en enestående solskinnshistorie. »

Ingun Berget, Bright Products

Et norsk produkt skal redusere risikoen for infeksjon på fødestuer og operasjonsbord i Syria. Daglig leder Astrid Skreosen i firmaet ASAP har fått sin første leveranse av et egenutviklet fødelaken til FN-systemet.

Foto: Hans Fredrik Asbjørnsen / NHO

Norsk bedrift fikk storkontrakt i Zambia

Drammensbedriften Eltek skal sikre strøm til 104 sykehus på landsbygda i Zambia.

Eltek inngikk i januar et omfattende samarbeid med FNs utviklingsprogram (UNDP). Avtalen omfatter levering av komplette solenergiløsninger for sykehus og lokale klinikker i det afrikanske landet.

Stabil tilgang på strøm er avgjørende for å sikre belysning, stabil drift av medisinsk utstyr og kjøling av medisiner.

Utstyret er i ferd med å bli sendt i disse dager og skal bli installert i løpet av mai-juli, opplyser Morten Schøyen, markedsdirektør i Eltek, til Bistandsaktuelt. Han ønsker ikke å opplyse hva avtalen er verdt i kroner og øre.

Eltek er en av bedriftene som er med i det norske Noreps-samarbeidet. Bedriften ble etablert i 1971 og er i dag et heleid datterselskap av det nederlandske konsernet Delta Group. Eltek leverer strømløsninger for ulike sektorer og har 2500 ansatte i 40 land.

Kontor til leie

Nordic Consulting Group har et fullt møblert enkeltkontor til leie i sitt kontorfelleskap i Mariboestgt 8 i Oslo.

Kontoret kan leies for 6-15 måneder, og har full tilgang til hyggelige fellesarealer, møterom, kopimaskin, kjøkken, internett etc.

Henvendelse:

Svein Jørgensen, tlf 95748663
epost: svej@ncg.no

Sårbar suksess med FN

Nødhjelpsmarkedet er ingen beskyttet bransje, og konkurransen er internasjonal. FN-avtalen går ut i september, og er nå i ferd med å bli lyst ut på nytt.

– Dette åpner opp for at alle konkurrentene kommer tilbake på banen, og vi vet ikke hvem som blir valgt ut som leverandør i neste periode. Konkurrentene har helt sikkert ikke sovet i timen, og vi vet heller ikke noe om spesifikasjonene er endret. Det blir en kritisk, men utrolig spennende tid for selskapet, sier Berget.

Det er ingen garantier for utfallet av utlysningen, og i verste fall kan UNHCR/UNDP falle helt bort som kunde. Dette er virkeligheten for mange leverandører i nødhjelpsmarkedet. Med én stor kunde blir man fort sårbar. Berget sier at Bright Products arbeider nå med å utvikle nye markeder og produkter. Utfallet av FN-utlysningen blir likevel avgjørende.

Solgte for 422 millioner

De to bedriftene er ikke alene. Norske salg av varer og tjenester til FN-systemet var i 2015 på 422 millioner kroner, ifølge tall fra FNs

innkjøpsorganisasjon UNOPS. Det omfatter både humanitær bistand og langsiktig bistand.

Norges andel var bare 0,3 prosent av FNs samlede innkjøp. 2015-tallene for norsk salg var likevel nesten dobbelt så høye som året før, og også høyere enn nivået siste fem år. Tall for 2016 er foreløpig ikke klare. Det foreligger ikke samlede tall på leveranser til aktører utenfor FN-systemet.

– Vi har arbeidet systematisk med å synliggjøre norsk konkurransekraft. Mange av de humanitære aktørene kommer til Norge fordi de ser at vi har gode løsninger, sier leder av Noreps-samarbeidet, Vidar Ellingsen.

Noreps er et nettverk som omfatter Utenriksdepartementet (UD), Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap, norske organisasjoner og bedrifter. Noreps-samarbeidet administreres av Innovasjon Norge.

Ellingsen tror at norske leverandører vil kunne fortsette veksten. Han sier at det har vært en målbevisst satsing på utvikling av teknologisk innovasjon hos norske leverandører, og at UD har prioritert arbeid på dette feltet. ■

Kurs om

INNOVASJON I UTVIKLINGSSEKTOREN

Hvordan legge til rette for kreativitet, nytenking og innovasjon i utviklings- og humanitært arbeid?

2-3 Mai | Oslo

Kurset gir bedre forståelse for hvordan kreativitet og innovasjon passer for bistands- og humanitære organisasjoner. Kurset er delt inn i fire bolker som hver tar for seg ulike perspektiver på innovasjon, alle med bistandssektoren som utgangspunkt. For best resultat, anbefaler vi å ta alle bolkene i kurset, men det er åpent for å delta kun i enkeltbolker.

Kursholdere: Markus Søbstad Bensnes og Øyvind Eggen

BOLK 1 / Innføring i kreativitet og innovasjon

BOLK 2 / Modeller for systematisert, kreativt utviklingsarbeid

BOLK 3 / Utvikling av en innovativ organisasjon

BOLK 4 / Innovasjon i utvikling og humanitært arbeid

Pris
Bolk: 2000,-
Hele kurset: 6000,-
Student og grupperabatt
Varighet: 3 timer per bolke

TINKR

Tinkr er spesialister på kreativitet og innovasjon, og vi har utviklings- og humanitær sektor som ett av våre viktigste fokusområder. For mer informasjon: www.tinkr.no eller kontakt tinkr@tinkr.no

32 Intervjuet

«Er Tsjad-sjøen i ferd med å forsvinne? Neppel!»

En kort Facebook-kommentar førte Bistandsaktuelt til et lite kontor i Tivolibygningen på Universitetet i Ås. Der fikk vi en leksjon om bistandsretorikk, politikerprat – og klimamyter.

Av Espen Røst

Velkommen til Ås! Tor A. Benjaminsen titter ut i korridoren i andre etasje av Tivolibygningen ved Institutt for internasjonale miljø- og utviklingsstudier (Noragric) ved universitetet i Ås. Det var han som skrev den knappe Facebook-kommentaren og lenket til en artikkel signert den franske forskeren Géraud Magrin.

– Har jeg tid hender det jeg korrigerer media når feil formidles.

Professor Benjaminsen reagerte på deler av informasjonen gjengitt i siste utgave av Bistandsaktuelt. Der ble situasjonen i et av verdens mest marginaliserte områder – Tsjadsjøregionen – omtalt. Abakar Mahamat Kaila, underdirektør i Sodelac, et organ under Tsjads jordbruksdepartement, var blant stemmene som beskrev hvordan Tsjadsjøen er i ferd med å forsvinne, at nær 90 prosent av sjøen nå er borte sammenlignet med 1960-tallet. At lite regn de siste tiårene er årsaken. Underdirektøren er ikke alene om en slik fremstilling. Både FN-organer, frivillige organisasjoner og politikere har gjennom en årrekke argumentert for at Tsjadsjøen er i ferd med å forsvinne. Tidligere amerikansk visepresident og fredsprisvinner Al Gores dokumentarfilm «An Inconvenient Truth» gjorde utfordringene rundt Tsjadsjøen for alvor kjent for et stort publikum. Men Benjaminsen mener budskapet er feil.

– En myte at sjøen forsvinner

– Min kollega Géraud Magrin, professor i geografi ved Sorbonne-universitetet i Paris, er en av Frankrikes

fremste Tsjad-eksperter. Han skriver i en artikkel at det er en myte at Tsjadsjøen er i ferd med å forsvinne. Jeg sendte ham påstandene gjengiitt i Bistandsaktuelt, og Magrin svarer at de gir en feil fremstilling. Tsjadsjøen har nemlig ikke minsket fra 25 000 kvadratkilometer på 60-tallet til 2500 i dag. Det første tallet refererer til innsjøens maksimale utbredelse i nyere tid, i 1963, etter en lang periode med mye nedbør, sier Benjaminsen.

– I 2013 dekket for eksempel innsjøen 14 800 kvadratkilometer. Så å påstå at innsjøen i dag er på kun 2500 kvadratkilometer er direkte feil, ifølge Magrin og hans kolleger.

Som alt annet i Sahel endrer innsjøens areal seg hele tiden, hovedsakelig som følge av den årlige nedbøren, forklarer Benjaminsen.

Sahel er grønnere enn på lenge

– Det er stor usikkerhet om hvordan de globale klimaendringene vil påvirke nedbøren i Sahel. Etter tørken på 1980-tallet har nedbøren økt igjen, og Sahel er langt grønnere, med mer trær og mer vegetasjon enn på mange tiår. De fleste klimamodellene antyder også at det vil bli mer, ikke mindre, nedbør i Sahel i fremtiden. Men dette kan også innebære at regntiden blir kortere med kraftigere og mer konsentrerte regnskyl. Det er stor usikkerhet knyttet til det fremtidige nedbørmønsteret og hvilke konsekvenser det vil få for folk i området.

– Så at «klimaendringer» er brukt av både FN, frivillige organisasjoner og politikere for å forklare krisen i Sahelbeltet og området rundt Tsjadsjøen er direkte villedende?

– Det er rett og slett tøv. Krisen i Sahel har politiske og ikke klimatiske årsaker. I en rekke land i Sahel er det politiske systemet i krise. I Mali, som jeg kjenner best, er folk på landsbygda lut lei å bli utbyttet av et korrumpert styre som støttes av vestlig bistand. Mange ser faktisk jihadistene som

11 millioner mennesker har behov for humanitærhjelp i de fire landene rundt Tsjadsjøen nå. Krisen i Nigeria, Kamerun, Niger og Tsjad har fått enorme konsekvenser etter at terrorgruppa Boko Haram begynte sine herjinger. I historien om et av verdens mest marginaliserte områder er det ofte trukket fram at Tsjadsjøen er i ferd med å forsvinne. Det mener professor Tor A. Benjaminsen ved Universitetet i Ås er direkte feil.

Alle foto: Espen Røst

et mindre onde, som de kan være villige til å gi en sjanse, fremfor en korrumpert stat som har vært et økende hinder for utvikling de siste tiårene. Bistandsindustrien, politikere og også en del forskere har vært blinde for hvordan en økende korrupsjon har undergravid en lovende demokratiutvikling.

– Krisefortelling er effektivt

– Men hvorfor tror du blant annet Sodelac fremstiller det som om sjøen er i ferd med å forsvinne?

Benjaminsen tenker seg litt om. Han svarer med å omformulere spørsmålet til hvorfor mange har en egeninteresse av å fortelle krisehistorier.

– Det kan det være flere grunner til, men det kan være for å få oppmerksomhet om en sak eller ta oppmerksomhet fra en annen. I historien om Tsjadsjøen ser vi jo nå at fortellinger om flere parallelle kriser er ganske effektivt. Det har blitt økt oppmerksomhet om situasjonen for millioner av mennesker, og det ble vel også samlet inn ganske mye penger under Oslo-konferansen. Formålet kan være bra, men det betyr ikke at fremstillingen av årsakene til problemet er riktig, sier Benjaminsen.

Han bruker tsjadiske myndigheter som eksempel.

– De kan ha en interesse av å skyldes på klimaendringene. Dermed kan de slippe å få fokus rettet mot seg selv og situasjonen med manglende

demokrati og brudd på menneskerettighetene. Det er ingen tvil om at mange mennesker i landene i denne regionen ikke får de mulighetene de burde ha, at de undertrykkes. Men det skyldes i stor grad politikutforming og korrupsjon.

Brukte ørkenspredning som «lynaveleder»

At klimaargumenter brukes på denne måten er ikke nytt. Ulike regimer i Sahel-beltet har lang erfaring i å bruke ørkenspredning som lynaveleder fra interne politiske problemer, påpeker professoren.

– Men Sahara har ikke fortsatt å spre seg de siste tiårene – det er rett og slett feil å påstå at ørkenspredning er et problem i Sahel. Og dette nye fokuset på klimaendringer spiller nå en liknende rolle som «ørkenspredning» har gjort i mange år. Det sies at president Bashir i Sudan skal ha smilt bredt da han hørte at klimaendringene var årsak til konflikten i Darfur. Det er mulig det er en vandrehistorie, men den illustrerer likevel et poeng.

Benjaminsen mener at man innen miljø og utvikling ofte ser at enkle fortellinger brukes av ulike aktører for å fremme egne interesser.

– Myndighetene i Tsjad, inkludert Sodelac, kan være interessert i å tiltrekke seg bistandsmidler. Da er en slik krisefortelling nyttig. Andre aktører kan være interessert i å bruke fortellingen om at Tsjadsjøen

«Det finnes ikke klimaflyktninger fra Sahel.»

Tor A. Benjaminsen, professor

forsvinner for å demonstrere effekter av klimautslipp. På klimakonferansen i Paris i desember 2015 fikk Magrin og hans forskerteam beskjed av daværende fransk miljøminister Ségolène Royal om å slutte å argumentere mot at sjøen forsvinner. For meg er dét illustrerende for hvordan politiske interesser ofte overstyrer forskning. Slike «klimaintresser» kan også undergrave folks miljø- og klimaengasjement.

– Ingen klimaflyktninger fra Sahel

– Ok, men i «Lake Chad Development and Climate Resilience Action Plan» fra blant annet Verdensbanken, der professor Magrin er en av medforfatterne, heter det at «mellom 1950-1960 og 2000-2015 er gjennomsnittsoverflaten av Tsjadsjøen, minket fra 22 000 km² til rundt 8000 km².» Slik jeg leser dette, har det vært en gjennomsnittlig reduksjon, eller?

– Jo, det er nok en reduksjon i sjøens areal sammenliknet med de gode nedbørsårene på 1950- og 60-tallet. Og det sier Magrin også. Men han sier også at det har vært lite endring siden 1970-tallet. Så mye er avhengig av hvilke øyeblikksbilder man bruker og hvilke år man sammenlikner.

– Det er altså ingen helt entydige svar her, men kan du avvise at Tsjadsjøen vil forsvinne?

– Nei, vi kan selvfølgelig ikke avvi-

se noe når det gjelder fremtiden. Men jeg forholder meg til empiri og hva vi har observert så langt. Det er vanskelig å si om vannet kan forsvinne helt i fremtiden. Med større vannforbruk eller om klimaendringene slår til med mindre regn, er det en potensiell mulighet. Men det blir kun spekulasjon. Vi vet at temperaturen i Sahel stiger, men vet ennå ikke nok om de langvarige effektene av dette. Det er mange utfordringer rundt sjøen, men jeg er mer interessert i å se på hva som har skjedd enn hva som kan komme til å skje. Og ut fra det vi vet nå – kan vi ikke si at sjøen forsvinner.

– Klimaflyktninger er også et flittig brukt begrep av politikere, medier og organisasjoner for å beskrive situasjonen i Sahelbeltet – finnes det mennesker som er på klima-flukt i Sahel?

– Det finnes ikke klimaflyktninger fra Sahel. Det er helt andre årsaker til at folk reiser fra denne regionen. Ved siden av fattigdom og mangel på muligheter reiser nå folk på grunn av politisk uro, jihadisme og konflikter. Dette kan være gode grunner til å velge å forlate hjemstedet, men jeg ser ikke hvordan klimaendringer skulle bidra til at noen reiser fra Sahel. ■

PS! Bistandsaktuelt har forsøkt å få en kommentar fra Sodelacs underdirektør Abakar Mahamat Kaila til saken, uten å lykkes.

Sett fra sør

av OluTimehin Adegbeye, i Nigeria

Vi lever et liv i konstant motvind

AVÆRE KVINNE i Nigeria er å kjempe i konstant motvind, og det føles som en endeløs øvelse i motsigelser. Kvinner er både ekstremt synlige og usynlige på samme tid. På gatene slipper vi ikke unna seksuell trakassering fra fremmede, men når vi er med en mann i sosiale sammenhenger, blir vi oversett.

Jeg har ofte blitt fullstendig ignorert, mens kelnere og parkeringsvakter entusiastisk hilser på mitt mannlige følge med: «Welcome, Sir!», som om han hadde kommet alene.

Som ugift kvinne blir jeg sett på som både ekstremt kompetent og fullstendig inkompetent. Det er forventet at jeg skal ofre meg og imøtekomme behovene til mine nærmeste – servere dem god mat, vaske klær og rydde hjemme, mens jeg venter på en fremtidig mann jeg kan stelle for.

Likevel er tankene og meningene mine uønskede og blir mottatt med irritasjon. Mine bidrag blir ignorert, avvist eller tatt for gitt. Å være kvinne i Nigeria er å bare være et halvt menneske, menneskeligheten din kan alltid forhandles bort.

DENNE HELT RUTINEMESSIGE og daglige nedvurderingen av kvinner kommer til uttrykk på mange måter: For eksempel forsøkte jeg i november i fjor å skaffe et pass til datteren min. Jeg er ikke gift med faren hennes og har tatt meg av henne alene siden hun ble født. Jeg forklarte dette til den ansatte på passkontoret hvor søknaden ble behandlet, og han ga meg umiddelbart beskjed om at de ikke kunne utstede noe pass uten hennes fars samtykke.

Jeg spurte ham om dersom faren hadde tatt henne med hit uten meg, ville de da spurt ham om mitt samtykke? Selvfølgelig var svaret nei. Mannen på passkontoret ville ikke gi seg og insisterte på at det å få et

barn utenfor ekteskapet var «umulig» og insinuerte at jeg hadde kidnappet mitt eget barn. Faktum er at jeg er et voksent menneske som har oppdratt et lykkelig og sunt barn, mens alt han så var «en kvinne», som for ham representerer en negativ kategori.

BLANT UNGE NIGERIANSKER kvinner vitses det stadig om hvordan våre prestasjoner ofte blir avvist som et resultat av en eller annen form for seksuelt bytte. Asewo er et nedsettende joruba-ord for en promiskuøs kvinne. Det blir brukt for å rakke ned på unge kvinner som blir ansett som «for fremgangsrike», «for høylytte» eller «for selvsikre».

Ordet, som er mest utbredt i Sør-Nigeria, kan brukes i nesten enhver kontekst. Det blir brukt av sinte menn til å fornærme kvinner som ikke gjengjelder deres romantiske eller seksuelle tilnærmelser, av tilfeldige på gata for å fornærme en hvilken som helst ugift kvinne som kjører en fin bil eller bor i en fin leilighet, det er til og med brukt mot kvinner som forsvarer seg mot menn som trakasserer.

ENHVER DISKUSJON MELLOM mann og kvinne kan en mann vinne ved å vise til kvinnens seksuelle historie, uansett om det som blir sagt er sant eller ikke. Når en mann blir støtt av en kvinne som tør ha egne meninger, er standardresponsen å kalle henne asewo. Kan det virkelig komme som en overraskelse at en kultur som kan få nesten alle kvinner til å tie med bare ett ord, ikke verdsetter kvinners liv eller det de har å bidra med?

Nigeria er uten tvil et land med et enormt potensial, men så lenge folket ikke har lært å betrakte kvinnen som et helt menneske som fortjener rettigheter og respekt, vil det aldri oppfylle dette potensialet.

PS!: Jeg fikk passet til slutt, etter å ha sendt dem en signert tillatelse fra faren sammen med alle hans offentlige godkjente dokumenter – og i tillegg betalt et «effektivitetsgebyr». ■

«Som ugift kvinne blir jeg sett på som både ekstremt kompetent og fullstendig inkompetent.»

OluTimehin Adegbeye er en ung feminist bosatt i Lagos i Nigeria. Hun skriver om kvinners rettigheter, urban fattigdom, helseomsorg og kjønn i politikken.

Meninger

Når livet skal telles

Ser man nærmere på tallene fra Det globale fondet, er det veldig optimistisk gjetning de har servert oss. Dette er de ikke alene om i bistandsbransjen, men fondet går kanskje lengst av alle, skriver forsker **Morten Jerven**.

Ting som teller er vanskelige å telle. Frihet og fattigdom er relative begreper som nødvendigvis har flytende randsoner. Det er tilfeldig at noen som har 1,91 cent om dagen er 'fattig' mens en med 1,93 cent ikke regnes som fattig. Å tallfeste akkurat når og hvorvidt vi skal regne Tanzania som et demokratisk land kan man finne flerfoldige versjoner og tolkninger av.

Men det er ting som er svart eller hvitt, og som burde la seg telle ganske enkelt. Liv og død er en slik kategori, og det er i utgangspunktet ikke et definisjonsproblem å telle fødsler og dødsfall. Likevel er informasjon om liv og død de tallene det er størst tvil om i utviklingsstatistikken.

Mange blir aldri registrert

I et land som Norge er det veldig få dødsfall eller fødsler som ikke registreres. Når man blir født eller går bort blir man registrert i sivilregisteret, og slik har man både et oppegående sivilregister og en befolkningsstatistikk. Et sted mellom 20 og 60 prosent av fødsler i de fattigste landene registreres, ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO). Man må derfor gjette seg fram til befolkningsveksten, basert på husholdningsundersøkelser. De grundigste av disse undersøkelsene har ikke blitt utført i de fattigste landene og man må ha en folketelling som man kan stole på for å gange seg opp til totalen.

I Nigeria, landet som trolig er det mest folkerike i Afrika Sør for Sahara, har det ikke latt seg gjøre å bli enige om folketallet. Som vanlig skriver problemene seg tilbake til kolonitiden. I 1953 ville den britiske kolonimakten holde folketelling. Frykt for skatteinnkreving gjorde at folk ikke ville telles. Summen havnet på litt over 30 millioner. Ny folketel-

ling ble holdt i 1963. Da var Nigeria uavhengig og regionale andeler i oljeeksporten og seter i parlamentet sto på spill. Denne gangen ble befolkningen talt til nesten det dobbelte, 56 millioner. Hver folketelling i Nigeria siden den gang har vært omstridt, og 2016-tellinga er foreløpig utsatt. Ser du et folketall for Nigeria, kan det derfor være lurt å huske på at det er en gjetning med en feilmargin på rundt 20 til 30 millioner, opp eller ned.

<<Har reddet 20 millioner liv>>

Trenden i bistanden, spesielt innenfor global helse, er å bruke tall for å definere problemer og for å vurdere om de er løst. Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) er ett eksempel. På nettsidene til fondet kan du lese at de har reddet 20 millioner liv.

Dette fondet, som får over en halv milliard kroner i årlig støtte fra Norge, gir hvert år ut en rapport. Her rapporterer de om hvor mange liv de har reddet siden sist gjennom sine programmer. Kommunikasjonsstrategien har vært veldig virkningsfull internasjonalt, blant annet overfor offentlige og private givere. Fondets rapporteringer har samtidig særlig bidratt til at ideen om man skal ha et

«Det globale fondet tar æren for liv som er reddet også i programmer som de bare delvis finansierer.»

klart målbar effekt i bistanden, og at den skal være kostnadseffektiv. Det globale fondet støtter da også konsekvent billige og enkle intervensjoner som redder liv: malarianett, antiretrovirale medisiner og behandling mot tuberkulose.

Som leseren allerede skjønner er fondets tall på antall liv som er reddet høyst usikre. Og Det globale fondet er ikke bare skyldige i å være litt for dristige med sin presisjon. McCoy, Jensen, Kranzer, Ferrand og Korenromp, forskere ved Queen Mary Uni-

versity, University College London og London School of Hygiene & Tropical Medicine har sett nærmere på metodene som ligger bak disse estimatene om hvor mange liv som er reddet.

Artikkelen er publisert i PLoS Medicine. Hovedkonklusjonen er at metodene overvurderer antall «sparte liv.» Nettopp fordi pålitelige tall mangler, må Det globale fondet modellere liv og død, og modellene er veldig optimistiske. McCoy og medforfattere påpeker at fondet ikke tar tilstrekkelig høyde for at pasienter

Elisabeth Rasmusson

Line Hegna

Jan Arild Snoen

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

■ DEBATT

Bistand i bytte mot returavtaler er dårlig bistand

Høyre åpner for bistandskutt når et mottakerland nekter å inngå returavtaler om migranter fra eget land. Da risikerer de å straffe fattige med stort hjelpebehov, mener Gunvor Knag Fylkesnes i Redd Barna.

■ DEBATT

– Vi må arbeide langs flere spor

Når eksporten til Norge fra fattige utviklingsland er beskjeden, skyldes det at mange av produktene fra disse landene ikke kan konkurrere på kvalitet og standard. Derfor arbeider Norge langs flere spor, skriver statssekretær Tone Skogen.

som mottar medisiner ikke fullfører behandlingen, og videre at det er utbredt at når de mangler tall bruker de optimistiske estimater fra andre land.

Veldig optimistisk gjetning

Verst er kanskje det at Det globale fondet tar æren for liv som er reddet også i programmer som de bare delvis finansierer. Det er slik at i en verden uten Det globale fondet ville det fortsatt være liv som er reddet av offentlige helsesystemer. Det motsatte er ikke sant. Uten offentlige helsesys-

temer hadde det ikke vært mulig for fondet å opprettholde sine aktiviteter.

Ved å tallfeste sine rolle i liv og død har Det globale fondet søkt å øke sin troverdighet, men går man disse tallene nærmere i sømmene er det dessverre veldig optimistisk gjetning de har servert oss. Det globale fondet er ikke alene om å kunne tilby besnærende presisjon for å rettferdiggjøre sin eksistens, men går kanskje lengst i bransjen. En god huskeregel er at jo mer skråsikre rapporter er, jo mer bør man tvile på de. ■

I denne spalten vil fire samfunnsdebattanter ytre seg om globale spørsmål. I denne utgaven er det Morten Jerven, økonomisk historiker, forfatter og professor ved Universitetet i Ås.

Foto: Espen Røst

Morten Jerven

Kommentar Eva Bratholm

Den bejublede mobilen

OPTIMISMEN VAR STOR, i årene etter årtusenskiftet, da mobiltelefonen bredte seg over hele den fattige verden. Man så for seg tallrike bruksområder og mange problemer som raskt kunne løses via mobilen.

Noe gikk i oppfyllelse. Innen helse og pengeoverføringer har mobilen utrettet mye. Mennesker som bor langt fra lege kan nå mange steder ringe eller koble seg på og få råd om helse og behandling av sykdom. Kenyanske M-Pesas mobilbank var den første, og brøytet vei for det som skulle komme. I dag har banktjenester via mobiltelefoner blitt en realitet for millioner av mennesker, også de fattige. Sparing, betaling og handel har på denne måten blitt mye tryggere enn før, for mange flere.

Det viktigste med mobilen er kanskje at man kan sjekke ting og orientere seg om priser og marked. Den gir en viss sikkerhet og informasjon som kanskje kan være en motvekt mot lokal overtro og rykter.

MOBILEN BIDRAR MED mye positivt for folk flest, men fjerner likevel ikke alle hindre for menneskers utvikling. Ulikheten i verden og internt i mange land har økt i nesten samme fart som spredningen av mobiltelefoner. Mobiler gjør ikke bygdeveien mer framkommelig, endrer ingen kjønnsrollemønstre, hindrer ikke korrupsjon og nepotisme, gir ikke store mengder arbeidsplasser og ikke betydelig økte inntekter til statskassene.

MEN IDEENE SLUTTER ikke å ynge, heldigvis, innenfor veldedighet og solidaritet med fattige land. Med

appen «Charity Miles» kan man konvertere en joggetur til et beløp som doneres til en ideell organisasjon etter eget ønske. Appen «iKiva» kan koble deg sammen med småentreprenører i utviklingsland. Du kan velge businesscase og investere penger i et prosjekt du tror på. Appen vil holde deg orientert om utviklingen - og i beste fall gi avkastning på pengene.

EN MER PRAKTISK app er omtalt i en av de siste utgavene av bladet The Economist. «Ewater» er et britisk prosjekt som tar sikte på løse problemet med rent drikkevann i utviklingsland. Bare fem prosent av befolkningen på landsbygda i Afrika har tilgang til vannforsyning. Vedlikehold og reparasjon av pumper og lignende er et hovedproblem. «Ewater» har satt opp flere hundre solcelledrevne vannpumper i Gambia og i Tanzania. Pumpene er digitalt knyttet til en app. Via mobilen kan man kjøpe 20 liter vann for en tiøring.

Mengden gjør at det blir penger av det, og 85 prosent av inntekten er satt av til vedlikehold. Mobilsystemet varsler om en pumpe er ødelagt, og den blir deretter raskt reparert. Undersøkelser har vist at landsbybeboere er villige til å betale fem ganger så mye for vann dersom pumpene blir reparert innen tre dager.

UTBREDELSEN AV MOBIL-TELEFONI ble ikke noen tryllestav for verdens fattige. Men når mange kjøper hoder tenker mobil- og app-løsninger, er det likevel slik at teknologien i det minste bidrar til at livet kan bli litt lettere. ■

Hasina fra Dhaka holder telefonen inntil datteren Meens øre slik at hun kan snakke med bestefaren. Foto: Andrew Biraj/Reuters Scanpix

36 **Portrett**

Sturla Stålsetts sårbarhet

Sturla Stålsett er engelen på samfunnets skulder, den som sier fra når flyktninger og tiggere ikke får respekten de fortjener. Det var Johnny Rotten i Sex Pistols som lærte ham å heve stemmen; nå har den 52-årige teologiprofessoren og aktivisten brukt den til både å lage plate og å skrive bok om sårbarhet.

Av Anne Håskoll-Haugen

Den første låta på Sturla Stålsetts nye plate heter HEVN. Med store bokstaver. Men han lover at det ikke er et kruttlager av gammalt grums som har forårsaket tittelen. For man kan jo noen ganger lure; en prest, prestesønn til og med, og alltid på de svakes side; bor det egentlig et monster der inne som vil ut?

– Musikken har alltid vært et frimor for meg, et sted hvor jeg også kan få ut gørra. Å være prestesønn er å vokse opp med visse typer forventninger. Å vokse opp på Oslo Vest var en annen type striglethet. Så da pønken kom, ble den en ventil. Og det beste av alt; vi trodde på at det var bare å kjøpe en gitar og hamre løs. Og det gjorde vi.

Liberala verdier

Ikke et monster, men en pønker altså. Uten hanekam, men det behøver ikke Stålsett, han har funnet andre måter å bli synlig på. Som leder i Kirkens Bymisjon har han høylytt forsvart tiggere, narkomane, prostituerte, kirkeasyl og flyktninger.

Som tidligere styreleder og aktivist i Åpen folkekirke har han frontet liberale verdier innen Kirken. Hans forsvar av ekteskap mellom mennesker av samme kjønn har skaffet den radikale professoren både fiender og venner i kirke-miljøet.

De sistnevnte er så mange at avisen Vårt Land har lansert ham som kandidat til ny biskop i Borg og Oslo, etter Ole Christian Kvarme. Årsaken er blant annet at Åpen folkekirke har flertall i Oslo bispedømmeråd. Om han ikke blir biskop i denne runden, mener mange at han vil bli det om åtte år.

Pønk i prestegården

Da Sturla var 14 år og hørte Sex Pistols på vinyl, tenkte han allerede på verden. Han hadde sett den på rundreise i Øst-Afrika som femåring, og kan fortsatt huske den varme mørke kvelden, lyden av fattigdom og gresshopper. Faren, den gang sogneprest Gunnar Stålsett, var sosialt og politisk engasjert og hadde tatt med familien på tur. Lille Sturla var engstelig av seg, men mener han ble kurert i løpet av de to månedene de var

på reise. Tanzania, Etiopia, Madagaskar, Nairobi, Kenya... Stålsett den eldre inviterte også verden hjem til Elverum, i form av folk som Desmond Tutu, som var gjest i prestegården.

Familien hadde flyttet hit fra Røa i Oslo, og bygutten Sturla vekket oppmerksomhet med bustete hår, merkelige bevernylonsbuker og el-gitar. Alltid for sent til timen – eller til nød akkurat på slaget – selv om han bare hadde en håndballbane mellom sengen og klasserommet. Sikre kilder sier han sov over pulten. Han drømte om svalestup i Glomma og om låt-tekstene han skrev for punk-bandet han akkurat hadde blitt med i. Sangene handlet om NSB (sure tryner overalt så langt ditt øye ser) og om enveiskommunikasjon (den endeløse ordflommen finner veien ut av ditt romslige gap – læreren skal ha tatt det personlig). Bandet het Fort & Gæli, de øvde i prestegården og turnerte i Østerdalen. Ryktebørsen sier de fortsatt har en dedikert fanklubb.

De sårbare

I dag provoserer ord mer enn en hanekam. Nå har den tidligere pønkeren fylt 200 sider med dem, i sin nye bok – Religion i urolige tider – en bok om menneskers sårbarhet i den globale økonomien.

Boken ble lansert 15. mars, og er passe deprimerende, slik de fleste bøker om samfunnsspørsmål er. «Kloden er en kamparena som skaper vinnere og tapere. Globaliseringen er et system organisert for å få utbytte av ekstrem menneskelig sårbarhet. Trygghet har blitt en mangelvare.» Men også ørlite grunn håpefull (den er jo skrevet av en prest) – for menneskers sårbarhet kan også være en ressurs, mener Stålsett.

– Sårbarhet er nært forbundet med risiko, utsatthet og mangel på kontroll. Både terror, klimaendringer, epidemier

«Det er å lure seg selv å påstå at politikk og religion er to helt adskilte størrelser.»

HVEM?

Sturla Stålsett

■ **Yrke:** Professor på Menighets-fakultetet

■ **Aktuell:** Har kommet med ny bok, lansert ny plate og er ønsket av mange som ny biskop i Oslo. Boka handler om betydningen av religion i internasjonal politikk og bistandsarbeid.

■ **Sivilstatus:** Gift, to barn

■ **Alder:** 52

og økonomiske kriser gjør denne sårbarheten synlig. Men det er store ulikheter i verden når det gjelder hvem som blir rammet av disse globale utviklings-trekkene.

I boken skriver han om forskning som viser at jo mindre menneskelig sikkerhet og velferd det er i et samfunn, jo flere mennesker er religiøse.

– Det er ingen ateister i en slum...

– Nei, nettopp. Religiøsitet handler om å takle erfaringen av eksistensiell og fysisk sårbarhet. Men religiøsitet er selvsagt mer enn det.

– Så hvordan kan sårbarhet være en styrke?

– Sårbarheten har alle mennesker felles. Å anerkjenne at ingen er usårbar gir oss evne til medfølelse og fellesskap, det er en betingelse for moralsk handling. Og de etiske forpliktelsene kan ikke begrense seg til nær familie eller eget land, de må være internasjonale og strekke seg til fremtidige generasjoner, sier Stålsett.

Bibelen for de fattige

Reisen til Øst-Afrika og en oppvekst med engasjerte foreldre satte spor. I studietiden var den unge teologistudenten klar for verden på ny. Gjennom engasjementet i sosial-etisk gruppe i Røa menighet hadde han møtt Petter Skauen – Kirkens Nødhjelps mann i Guatemala, senere kjent for sin rolle i fredsavtalen der.

Stålsett fikk Skauens kontakter, og så bar det til Mexico, El Salvador, Guatemala, Nicaragua, Costa Rica... De som kjenner landene vet hvor dette bærer, for de som ikke gjør det, er stikkordet frigjøringssteologi. En lesing av Bibelen som et kampskrift mot fattigdom og undertrykkelse, prester som kjempet (og ble drept) på de fattiges side, og som kritiserte de rike landene for å bygge sin rikdom på å utnytte de fattige. Retningen vokste frem i Latin-Amerika fra slutten av 1960-tallet, den var radikal og nyskpende og det ga gjenklang i den nor-

Det var Johnny Rotten, vokalisten i Sex Pistols som fikk Sturla Stålsett til å plukke opp gitaren som tenåring. Han turnerte Østerdalen med bandet sitt, og ble vant til å lage lyd og å få oppmerksomhet.

Foto: Anne Häskoll-Haugen

ske studentens unge ører, og gjør det fortsatt.

Etter hvert ble det jobb i Kirkens Nødhjelp som ansvarlig for prosjektene i Latin- Amerika.

Religionen vender tilbake

I boken hevder Stålsett at å forstå religiøsitet er viktigere enn noen sinne for å skjønne hva som driver samfunnsutviklingen.

– Det har lenge vært vanlig å se på religion som et hinder for utvikling, og jo mer moderne et samfunn er, dess mindre viktig vil religionen bli. Mye bistandsarbeid har også hatt en slik grunnholdning, sier han.

Også Norad har hatt det han kaller sekulariseringstesen som utgangspunkt.

– Det er bare det at verden ikke blir mer sekulær. Selv her i det sekulære nord har religionen fått ny aktualitet. I møtet med andres religiøsitet, innvandrere som kommer til Norge for

eksempel, blir vi plutselig nødt til å ta stilling selv – Hva tror jeg på? Møtet kan føre til at vi hegner om det vi kjenner og frykter andres religiøsitet. Eller det kan skape nysgjerrighet for de andre. I dag snakker alle om religion, slik var det ikke for bare 15 år siden.

– *Undervurderer bistandsorganisasjoner og utenrikspolitikken hvor viktig religion er i landene Norge jobber i?*

– Ja, mange gjør det. I land hvor staten ikke er til å stole på, kan religionen bli den institusjonen folk først og fremst vender seg til, både for fellesskap, støtte og informasjon.

Religion er politikk

For Stålsett var det aldri noe alternativ å ikke være kristen. Men han var lenge usikker på om han skulle studere samfunnsvitenskap eller teologi.

– Noen ganger er det vanskelig å vite om du er politiker eller prest. I det siste har det også vært debatt rundt at

kirken blander seg inn i politikken...

– All religion har politiske konsekvenser, og all politikk må forholde seg til religion. At politikk og religion skal være adskilt er også et politisk utsagn. Det er å lure seg selv å påstå at politikk og religion er to helt adskilte størrelser. Som prest har jeg et ansvar for å bidra til å tolke hva troen sier om vårt liv, ikke bare det indre sjelslivet, men også fellesskapets liv i samfunnet. Men det er viktig å understreke at ingen uttaler seg direkte på vegne av Gud, og at det ikke er Gud som lager lover i samfunnet. All menneskelig religiøsitet er nettopp det – menneskelig.

– *Har de kristne tatt over for venstresiden når det gjelder å snakke om internasjonal solidaritet? Det er Krf som kommer med det grundigste utviklingsprogrammet, som opprettholder bistandsbudsjettet og Pave Frans er jo mer sosialistisk enn Che Guevara? Venstresidens Agenda og Manifest snakker sjelden om interna-*

sjonal solidaritet, og det er ikke mye vi hører fra Sosialistisk Venstreparti eller Rødt heller?

– Siden 1970-tallet har det vært stor enighet i kirken om at den skal engasjere seg i spørsmål om internasjonal solidaritet. Der vi kan krangle så busta fyker om andre temaer, enes vi gjerne her. Flyktningkrise, tiggere, klimaspørsmål og fattigdom er temaer kirken er opptatt av. Maktutredningen viser at prestene er blant de mest progressive lederne – det er en ganske ny rolle for kirken som tidligere har blitt koblet til konservative krefter.

Tempoet i musikken har roet seg siden tiden med Fort&Gæli i Elverum. Under boklanseringen, der han samtaler med Arbeiderpartiets leder Jonas Gahr Støre, synger Stålsett om kraftstasjoner og høst uten sommer, om glansdager og timer som teller dobbelt. (Søren heller, her er det ikke mye pønke igjen, og jeg som hadde tenkt å skrive pønke-prest i overskriften...) ■

38 Bakerst

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Tegneren Gado kommenterer fremmedhat og vold mot migranter i Sør-Afrika

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

Foto: Wikipedia

- 1** Hvem er dette?
- 2** Hvor mange ganger om dagen skal en muslim be?
- 3** Hva heter nordmannen som regnes som grunnleggeren av Framtiden i våre hender?
- 4** Kan du nevne et av Tsjads naboland?
- 5** Afrikamesterskapet i fotball ble arrangert tidligere i år. Hvem vant?

- 6** Hvilke to hovedtyper av hval finnes det?
- 7** Et av verdens mest berømte mausoleer ble ferdigstilt i 1648, og ligger i India. Hva heter det?
- 8** Hva heter tunnelbanen i Paris?
- 9** Hva er oseanografi?
- 10** I hvilket land ligger øya Bali?

Foto: Wikipedia

- 11** Hva er Japans nasjonalsport?
- 12** Hvilket kontinent er størst?
- 13** Hva forbinder du med daliter?
- 14** Hva heter hovedstaden i Nigeria?
- 15** Algerie er Afrikas største land. Men er landet større enn Argentina?

- 16** Hvem er Adama Barrow?
- 17** Hva heter USAs statlige bistandsorgan?
- 18** Hvilket utviklingsland importerer Norge mest fra?
- 19** Hvilket år døde Mao?
- 20** Hva er offisielt språk i Bangladesh?

Foto: Public domain photo

EKSPERTNØTTER

- 1** Hva heter Sør-Arikas høyeste fjell?
- 2** Hva heter den nye generalsekretæren i FN-sambandet?
- 3** Hvilken dato er nasjonaldagen til Bolivia?

17350*

BLI
MED
OSS
PÅ
FACE-
BOOK*Antall følgere per
20. mars 2017

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding
og bilde til baktuelt@gmail.com.

Philip Rynning Coker er valgt som leder i Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom.

Coker er medlem i lokallaget Bilslett ved HiOA, og har vært aktiv i organisasjonen siden 2013. Han har det siste året vært politisk nestleder i NF Solidaritetsungdom, og tar nå over lederrollen fra Ingrid Aspelund. Coker har en master i sosialantropologi og jobber ved Ullevål sykehus.

Hassan Ali Khaire, som har norsk statsborgerskap, er utnevnt til statsminister i Somalia. Khaire ble utnevnt av den nye somaliske presidenten Mohamed Abdullahi Mohamed. Fram til 2014 var han regionaldirektør for Flyktninghjelpen, med base i Kenya. Han ledet organisasjonens arbeid under sultkatastrofen i Somalia i 2011. Inntil nylig har Khaire vært en av sjefene for det britiske oljeselskapet Soma Oil. Selv om den nye statsministeren er norsk statsborger, er han født i landet han nå skal være med på å lede.

Øystein Samnøen går fra rollen som opplagssjef i avisa Dagen til nyopprettet

stilling som innsamlingsleder i Mercy Ships Norge. Samnøen har tidligere jobbet som leder for organisasjonene Barnevakten og MAF (Mission Aviation Fellowship). Mercy Ships Norge er en del av den internasjonale veldedige organisasjonen Mercy Ships som har drevet sykehus-skip siden 1978.

Sjef for grenseløse ingeniører

Ola B. Mannsåker (51) er fra årsskiftet ny daglig leder i Ingeniører uten grenser (IUG). Han kommer fra et engasjement i Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon og har tidligere blant annet vært direktør i Oslo kommune, politisk rådgiver for Arbeiderpartiet på Stortinget, konsulent og leder i privat sektor.

– Gratulerer med ny jobb. Kan du fortelle meg litt om organisasjonen du skal lede?

– Takk! Ingeniører uten Grenser er en internasjonal medlemsorganisasjon for teknologer og andre. Vi tilbyr gratis norsk ingeniørkompetanse til bistandsorganisasjoner som har et konkret teknisk behov. Det kan være teknisk planlegging, bygging eller installering av tekniske komponenter. Områdene vi tilbyr ekspertise på er vann/sanitær, sol og energi, samferdsel og landbruk. Vi sender stadig flinke ingeniører på spennende oppdrag, men har kapasitet til flere. Det er viktig at bistandsorganisasjonene bruker oss.

– Er du ingeniør selv?

– Nei, jeg fikk ikke denne stillingen fordi jeg er ingeniør, men heller fordi jeg har administrativ og organisasjonsmessig ledererfaring. Så har jeg jobbet mange år som politisk rådgiver for Aps fraksjon i utenrikskomiteen på Stortinget, og med politikk i Oslo kommune. Jeg er for øvrig utdannet statsviter fra Universitetet i Oslo.

– Hva var det med jobben som leder for IUG som fristet deg?

– Jobben er en fin sammensetning av arbeidsoppgaver, samtidig som jeg kan gjøre en forskjell. IUG er den eneste bistandsorganisasjonen av og for teknologer, som gir et tilbud om konkret, teknisk kompetanse til andre organisasjoner. Det gjør bistanden vår helt unik. Vi hjelper andre å hjelpe.

– Hva blir de viktigste oppgaver for deg i den nye jobben?

– De viktigste oppgavene for meg er å få brukt den fantastiske kompetansen våre medlemmer og samarbeidspartnere har, til det beste for andre som har langt mindre enn oss. Samtidig informerer jeg om IUGs eksistens, og pleier relasjonene til samarbeidspartnere, medlemmer og beslutningstakere.

Abonnere på Bistandsaktuelt?

adr-ba@norad.no

BISTANDSAKTUELT

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Bildeansvarlig:

Espen Røst

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Asle Olav Rønning
asle.o.ronning@gmail.com

Espen Røst
espenrost@gmail.com

Nina Bull Jørgensen
nbjorgensen@gmail.com

Administrasjon:

Ragnhild Eitungjerde Høyvik
Ba-Musa Ceesay

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:

Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Bygdøy Allé 2 (1. etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentralbord)

23 98 02 37 (redaksjon)

23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

toab@norad.no

Design og produksjon:

Medier og Ledelse AS

Trykk:

Amedia Trykk AS

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad

Boks 8034 Dep,

0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 21. mars 2017

Opplag denne utgaven:

19 700 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer cirka
fredag 5. mai 2017

BISTANDSAKTUELT

Nye «Dr. Fridtjof Nansen» er det tredje skipet i rekken. Det hypermoderne havforskningsfartøyet skal bidra til bærekraftig fiskeriforvaltning i utviklingsland.

Foto: Magne Olsen, Havforsknings-Instituttet.

«Nansen», den tredje

Forskningsfartøyet «Dr. Fridtjof Nansen» døpes i Oslo fredag 24. mars, med statsminister Erna Solberg som gudmor. Det nye fartøyet, som er eid av Norad, blir krumtappen i norsk innsats for bærekraftig forvaltning av havressurser i utviklingsland. **Av Asle Olav Rønning**

«Dr. Fridtjof Nansen» koster 548 millioner kroner og er bygd etter norsk design ved et spansk verft. Dette er det tredje skipet med samme navn. Siden 1970-tallet har disse inngått som en sentral del av Norges fiskerisamarbeid med utviklingsland. Oppgaven har vært å drive forskning og kartlegging av ressursene i havet.

Det splitter nye fartøyet på 74,5 meter er stappfullt av moderne teknologi. «Dr. Fridtjof Nansen» har blant mye annet fått kraftige sonarer som kan se fisken horisontalt i vannet og posisjoneringsutstyr som gjør at fartøyet kan ligge stille på samme sted uten anker.

Forskerne kan operere miniubåt

for kartlegging av havbunnen. De får også en egen arbeidsbåt på 11 meter. Den skal brukes i grunt farvann der moderfartøyet ikke kommer til. Det vil også være hele sju laboratorier om bord.

– Vi er veldig godt fornøyd med båten, sier Åsmund Bjordal, marinbiolog og direktør ved Centre for Development Cooperation in Fisheries (CDCF) ved Havforskningsinstituttet.

Forsinket fra verftet

De siste ukene har fartøyet blitt testet på Vestlandskysten, uten at større feil enn en støyende propell (som skal skiftes ut) er avdekket. Overleveringen skulle egentlig vært i august i fjor, men verftet ble betydelig forsinket.

Bjordal sier at forsinkelsen er til å leve med og at det viktigste er å få et godt fartøy.

Skipet inngår i Nansen-programmet, som er et samarbeid mellom Norad, Havforskningsinstituttet og Verdens matvareorganisasjon (FAO). Vest-Afrika og Bengalbukta med Myanmar blir blant de viktigste geografiske arbeidsfeltene i de nærmeste to-tre årene.

Det aller første toktet for blir et sammenhengende maratontokt langs hele den vestlige afrikakysten, fra Marokko til Sør-Afrika. Vandrende fiskebestander av sardin, sardinella, ansjos og makrell, som gjerne smetter inn og ut av ulike lands økonomiske soner, skal måles.

Fridtjof Nansen, havforsker, polarhelt og nødhjelpsarbeider.

Foto: NTB Scanpix

Kartlegger hele økosystemet

Nansen-programmet startet i sin tid med bestandsvurderinger av enkeltbestander av fisk, men er nå lagt om til å forske på alle deler av de marine økosystemene og hvordan de henger sammen. I tillegg til kartlegging av fiskebestander skal den nye «Dr. Fridtjof Nansen» også brukes til å ta prøver og bilder av livet på havbunnen, måle miljøgifter og mikroplast og overvåke effekter av klimaendringer.

Fartøyet brukes også til opplæring av marinbiologer og eksperter som kan gå inn i fiskeriforvaltningen i de ulike samarbeidslandene. Med økende befolkning, klimaendringer og flere kommersielle interesser til havs, er det lite tvil om at kampen om verdens marine ressurser vil hardne til. Å styrke utviklingslandenes fiskeriforvaltning er derfor en prioritert oppgave.

– Målet er å bidra til å utvikle en bærekraftig fiskeriforvaltning. Vi skal bidra til å sikre at ressursgrunnlaget er der også i framtida, sier Bjordal. ■